STRIP SCHRIFT

Prijs f 6,50
Bfr. 140

BRUNO MARCHAND
JOOST VEERKAMP
JOE BARBERA

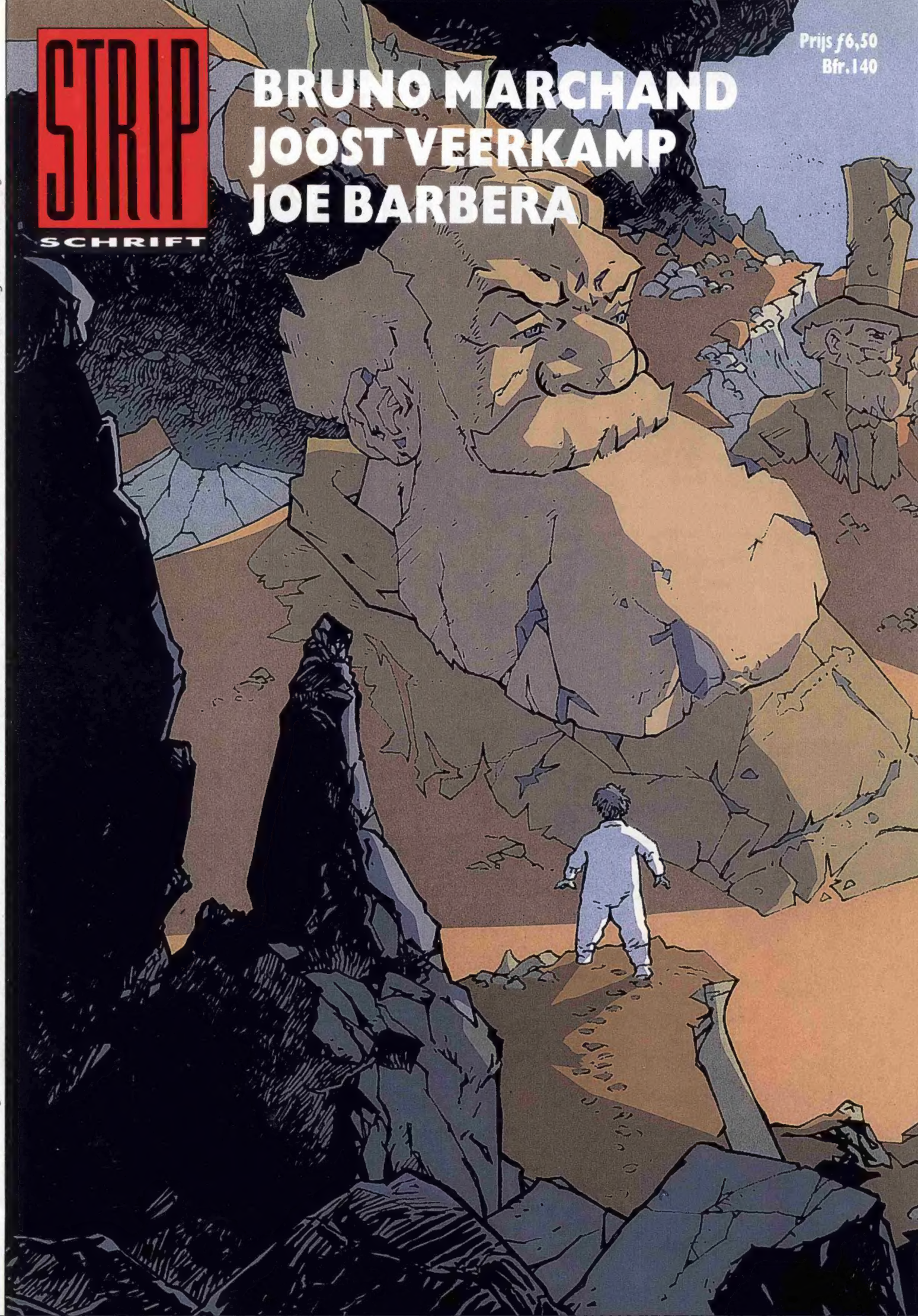

282 – JAARGANG 28 NUMMER 5 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10× PER JAAR

DE MEESTER

DE NIEUWE AVONTUREN VAN K.

STRIP SCHRIFT

Jaargang 28 juni 1995 nummer 5 (282)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Samenstelling en redactie
Tijs Bagchus, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkenden
Olav Beemer, Léon Bijnsdorp, Ben Bits, Michel Clessens, Wim van Goethem, Arnel Lefevere, Jeroen Mirck, Rob van der Nol, Stefan Rutten, Peter de Smet, Ted Verschoor, Rudy Vrooman, Anton Waslander

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
Buzzer (tijdens kantooruren): 06 - 59 54 23 25
CompuServe: 75464,2224
Internet: 75464.2224@compuserve.com

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020-685 22 29, telefax: 020-618 91 42
Abonnementsprijs f 59,50 / Bfr. 1190
Leden van Het Stripschap f 2,50 / Bfr. 45 korting
Nederland: Giro 209948 of
Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
De Groene Amsterdammer
t.a.v. Herman Feddema
Postbus 353
1000 AJ Amsterdam
Telefoon: 020-623 08 64, telefax: 020-622 14 21

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Bruno Marchand

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Wie vandaag de dag krant of tijdschrift openslaat of de tv aanzet, kan zich niet aan de indruk onttrekken dat er een digitale revolutie op komst is. Nieuwe media, zoals cd-i, cd-rom, de elektronische snelweg, abonnee-tv en videotex-diensten, krijgen ruimschoots aandacht. Wie deze stortvloed van informatie probeert bij te houden, duizelt al snel van alle proefballonnetjes, grenzeloze mogelijkheden, discussies en toekomstverwachtingen. Toch moet je er wel enige kennis van nemen, al is het maar om er over mee te kunnen praten.

Ook de stripwereld komt langzaam maar zeker in aanraking met de nieuwe media. Zo heeft uitgeverij ESD Multimedia de interactieve strip op cd-rom geïntroduceerd. Beschik je over een (razendsnelle) pc met cd-rom-speler, dan kun je op je beeldscherm strips bekijken van onder meer Soeperman, Claudia Brücken en Gaaibaai. Ook op Internet, het wereldomvattend netwerk van computernetwerken, gebeuren leuke dingen. Je kunt bij voorbeeld, naast de veelal Amerikaanse, comics-gerichte nieuwsgroepen, CartooNet bezoeken. Dit initiatief van het European Cartoon Arts Network is vooral voor tekenaars interessant. Zij kunnen hun werk op CartooNet presenteren en met collega-tekenaars uit andere landen van Europa in contact komen. Op Internet is het nu nog wachten op een paar goede nieuwsgroepen over Europese strips, die bezocht kunnen worden door alle striplieffhebbers.

Ook Stripschrift rijdt rond op de elektronische snelweg. Nog niet op Internet, dat komt vast nog wel, maar op CompuServe, een ander computernetwerk. Mocht je ons willen bereiken, ons adres staat in het colofon. En het is tevens mogelijk om vanuit Internet elektronische post naar ons CompuServe-adres te sturen.

Tot kijk in cyberspace!

Inhoud

4 **BRUNO MARCHAND** Tijs Bagchus
9 **BITS & PIECES** Ben Bits
10 **JOOST VEERKAMP** Jeroen Mirck
18 **JAN WESSELING** Rob van der Nol
20 **JOE BARBERA** Arnel Lefevere
22 **AGENDA**
23 **BOEKEN**
24 **VIDEO**
26 **ACTUALITEITEN**
29 **BRIEVEN**
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer

Zoals veel van zijn collega's ploeterde de tekenaar Bruno Marchand **lang in de obscuriteit. Ambitieuze plannen voor albums liepen telkens spaak. Als anoniem illustrator en inkleurder verdiende hij de kost. Totdat op een goede dag zijn carrière een verrassende wending nam. Niemand minder dan** Moebius **stelde hem voor een verhaal van de minstens even gerenommeerde** Winsor McCay **te bewerken.** *Little Nemo* **verscheen voor het eerst op zondag 15 oktober 1905 in de** *New York Herald*. **Daar beleefde het geesteskind van McCay wekelijks zijn avonturen in Slumberland. In juni 1994 verscheen het eerste deel van de versie van Moebius en Marchand,** *De goede koning*. **Onlangs kwam het tweede en laatste deel uit,** *De slechte koning*.

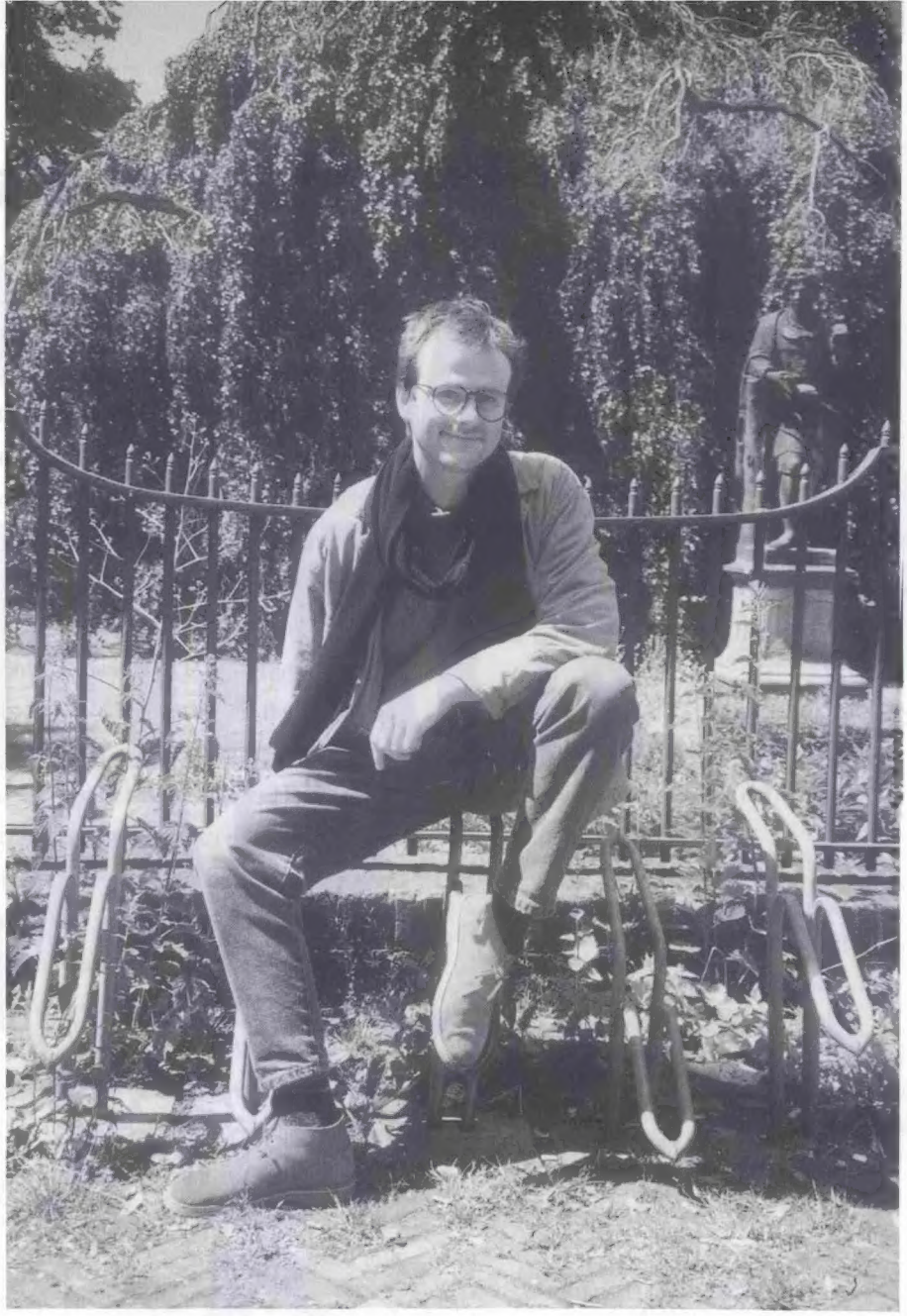

FOTO RIK SANDERS

BRUNO MARCHAND

door
TIJS BAGCHUS

Je werk is niet erg bekend in Nederland. Wat heb je gedaan vóór Little Nemo?
De twee delen van Little Nemo zijn mijn eerste albums. Daarvoor werkte ik mee aan tijdschriften als *Spirou* en *Tintin Reporter*. Ik heb voor Bayard Press in Parijs gewerkt. Ik heb illustraties gemaakt voor boeken van uitgeverij Delcourt. *Ma vie de chat* was een boek over het leven van dag tot dag van een kat. Voor een andere uitgever in Parijs heb ik een boek over **Franciscus van Assisi** geïllustreerd.
Het is nu ongeveer negen jaar geleden dat ik mijn studie striptekenen aan de Academie Saint Luc in Brussel heb afgesloten. Sindsdien heb ik aan veel projecten gewerkt voor stripalbums, met scenaristen als **Pecqueur**, **Luc Dellisse** en **Stephen Desberg**. Maar het is nooit gelukt een project helemaal af te ronden.

Omdat er geen uitgevers voor te vinden waren?
Er was altijd wel een reden waarom het niet door kon gaan. Het scenario werd niet goed genoeg bevonden, of het tekenwerk werd afgekeurd, of de uitgever ging failliet. Iedere keer was er weer iets anders waardoor het album niet doorging.
Op een goede dag waren echter zowel het scenario als de tekeningen geaccepteerd maar liep het spaak op een rechtenkwestie. Het ging om een bewerking van de roman *Jonathan Livingstone Seagull* van de Amerikaanse schrijver **Richard Bach**. In 1973 is dit boek verfilmd. We hebben drie jaar lang geprobeerd om de rechten te kopen. We hebben talloze faxen en brieven gestuurd naar New York. Maar noppes ... te duur! Dat was het eerste concrete project dat ook echt in een album had kunnen resulteren.

Gelukkige samenloop van omstandigheden

Wie kwam met het idee om Little Nemo **te maken?**
Dat idee is ontstaan naar aanleiding van een scenario van **Moebius** voor een Japanse tekenfilm. In 1985 is hij daaraan begonnen. Naast zijn werk aan het scenario maakte hij

variatie op een thema

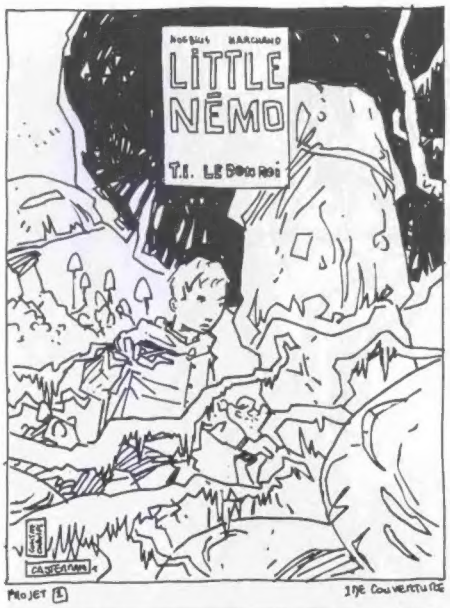

PROJET 1

1ÈRE COUVERTURE

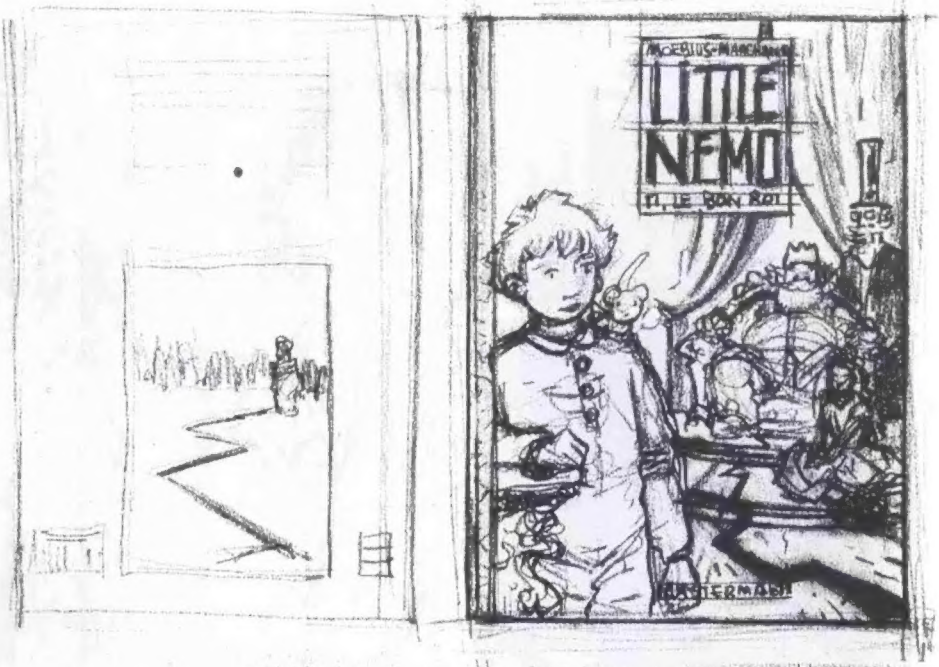

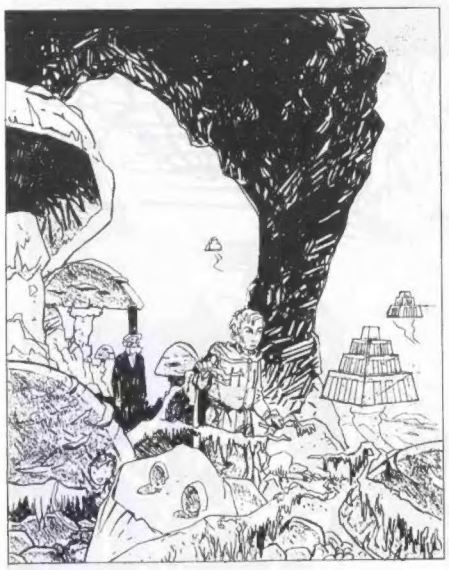

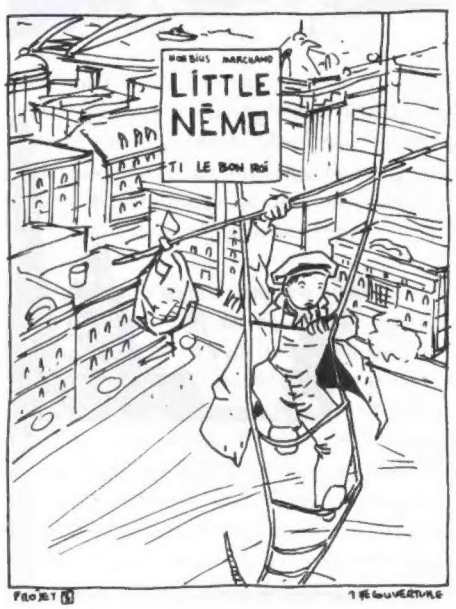

PROJET 3

1ÈRE COUVERTURE

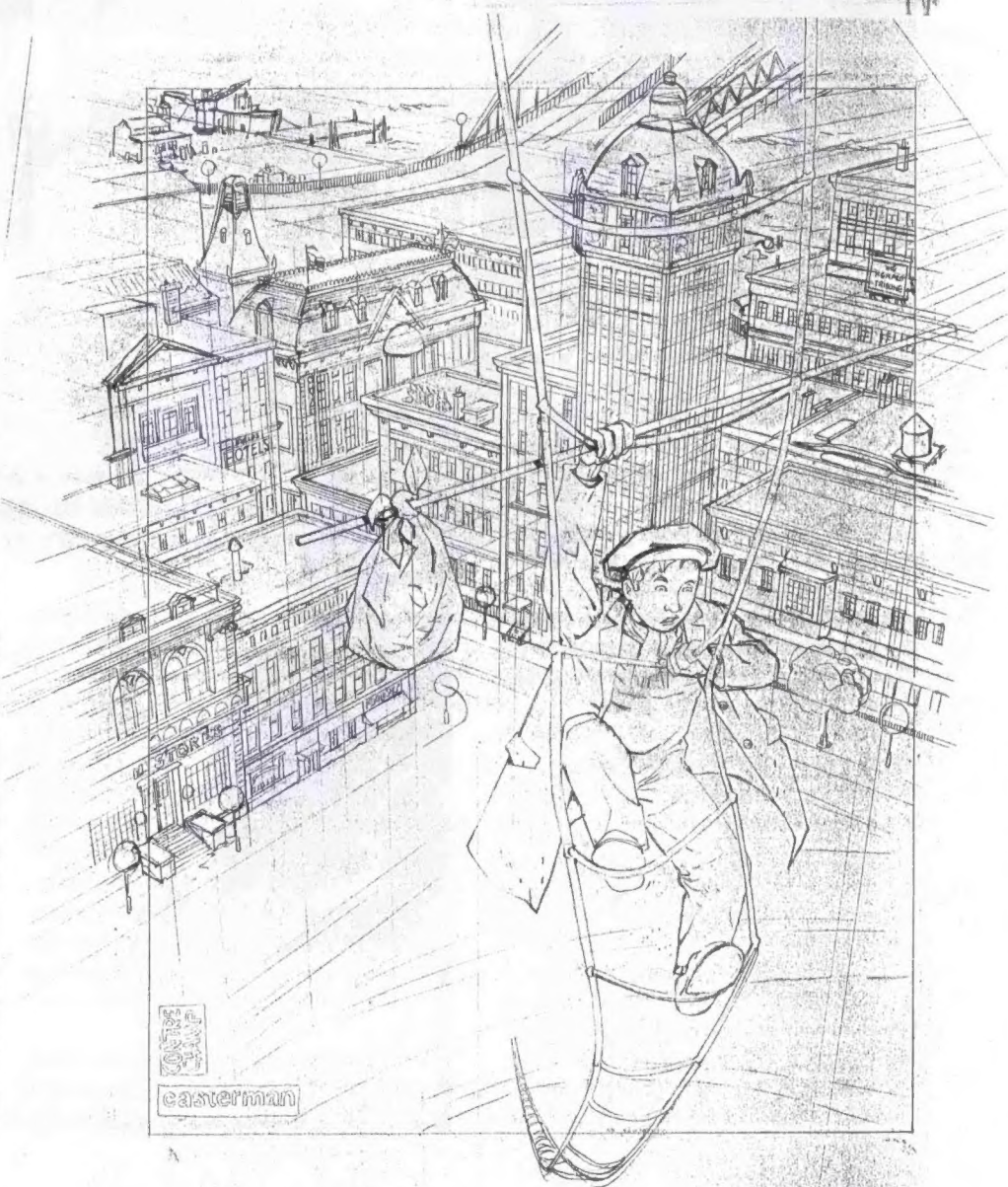

Ontwerpen voor de cover van *De goede koning*, met de potloodopzet van de definitieve versie.

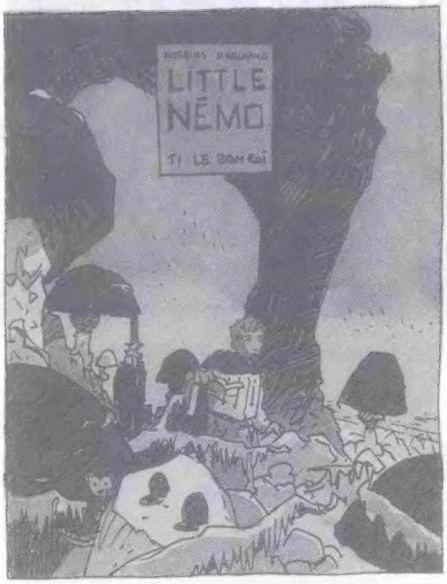

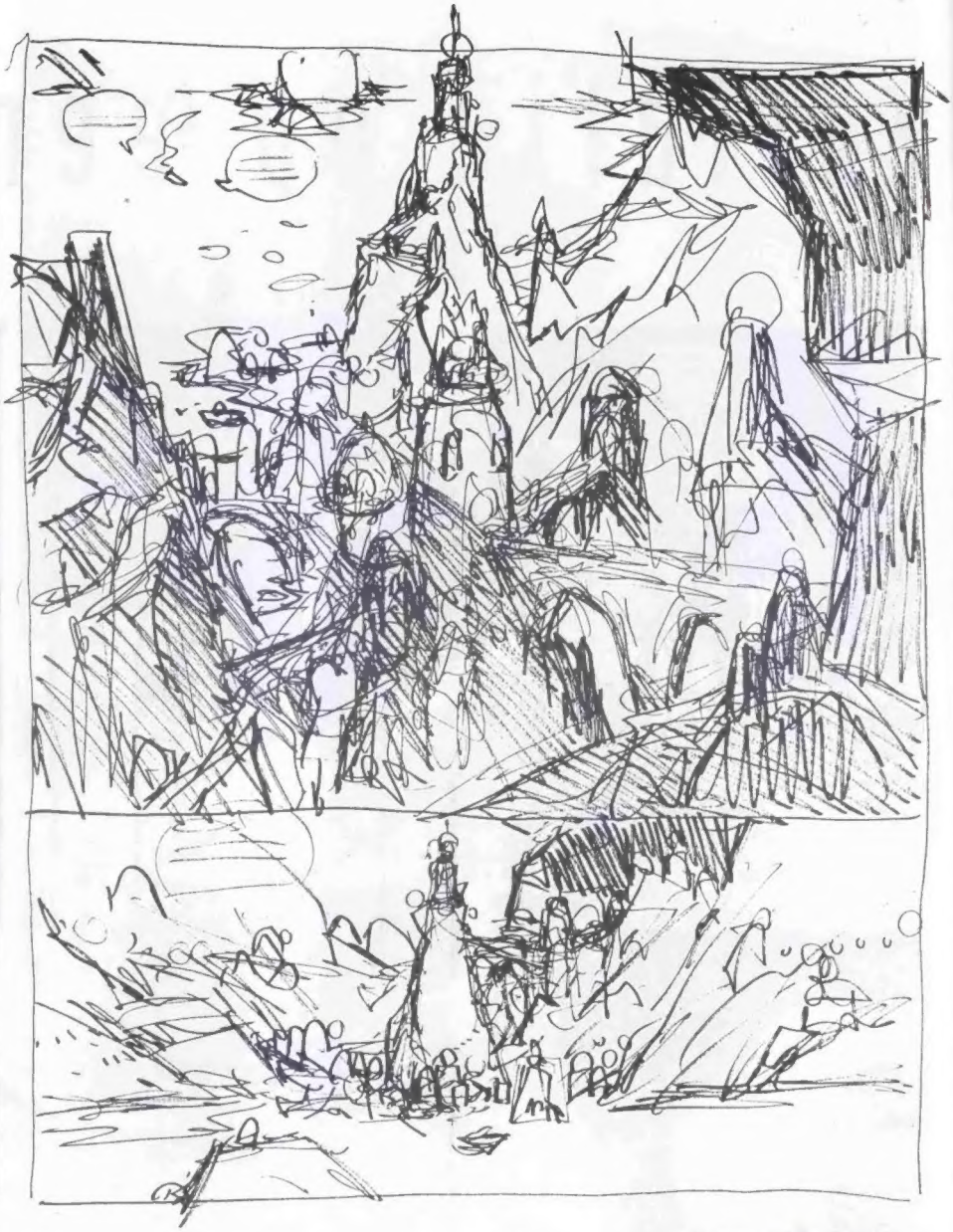

ook wat schetsen. Later heeft hij het project laten vallen. Desondanks is de tekenfilm verschenen. Qua structuur en logica leek het verhaal op dat van Little Nemo maar de invulling ervan was totaal anders.

Het scenario van Moebius bleef dus ergens bij hem in een la liggen. Hij wilde er wel een strip van maken maar hij wist niet goed met wie want hij wilde het niet zelf tekenen. Intussen had ik de mogelijkheid gekregen om mee te werken aan een special van *(A Suivre)* over dromen. Moebius kreeg mijn platen onder ogen. Zo kwam hij op het idee om samen te gaan werken. Plotsklaps werd ik door Casterman gebeld met de vraag of ik met Moe-

Uiterst links, Ontwerp voor de cover van *De slechte koning*.

Links, Schets en uitgewerkte versie voor plaat 114 van *De slechte koning*.

Boven, Nog een opzet voor plaat 114, met ernaast een ongebruikte schets.

Hiernaast, Schets voor de ontmoeting van Nemo en de prinses met de Meester van de Nachtmerries, voor plaat 117.

bius wilde werken. Het was een gelukkige samenloop van omstandigheden. Ik had geluk op het juiste moment. Natuurlijk moesten mijn tekeningen bij Moebius in de smaak vallen, maar hij moest ze ook te zien krijgen en dat was meer min of meer toeval.

Kende Moebius je vroegere werk?

Nee. Ik denk niet dat hij er ooit iets van gezien heeft of er zelfs maar iets over gehoord heeft. Hij kende alleen de vier pagina's van *(A Suivre)*. Hij zal wel gedacht hebben: 'Ach ja, waarom niet?'. Het is vrij intrigerend. Misschien had hij een voorgevoel, had hij er vertrouwen in. We hebben het er nooit over gehad want we hebben elkaar niet vaak gezien. Ik werk thuis in Brussel, hij in Parijs. In het begin hebben we elkaar een paar keer gezien om alles door te nemen. Daarna werkte ik alleen.

Moebius had het manuscript van het scenario opgestuurd. Het was helemaal met de hand uitgeschreven en bevatte nog tal van doorhalingen en verbeteringen. In feite was het meer een ruwe opzet dan een stripscenario. Er stond niet per pagina en per kader vermeld wat er moest komen. Maar voor de tekenfilm had Moebius schetsen gemaakt waaruit ik voor enkele scènes inspiratie kon putten. Er is bij voorbeeld een tekening met een totaalbeeld van het kasteel die is geïnspireerd op een schets van Moebius.

Je had dus alle vrijheid van werken?

Inderdaad. De personages, de decors, zelfs het verhaal heb ik kunnen veranderen of aanpassen. Ik heb scènes geschrapt en weer andere toegevoegd om een nieuwe opeenvolging te creëren. Ik was daar helemaal vrij in. Dat hadden we aan het begin ook zo afgesproken. Moebius had er het volste vertrouwen in. Achteraf heeft hij nooit gezegd dat hij iets niet zo bedoeld had. Hij heeft me één plaatje over laten doen. Dat is niet veel.

Vergelijking

Was het moeilijk om zo'n bekend verhaal te bewerken?

In het begin was het moeilijk. Het viel me zwaar mijn werk met dat van McCay en Moebius te vergelijken. Geen enkel personage dat ik tekende vond ik goed. Ik maakte het mezelf steeds moeilijker. Ik kwam er niet meer uit. Na twee of drie maanden werk kon

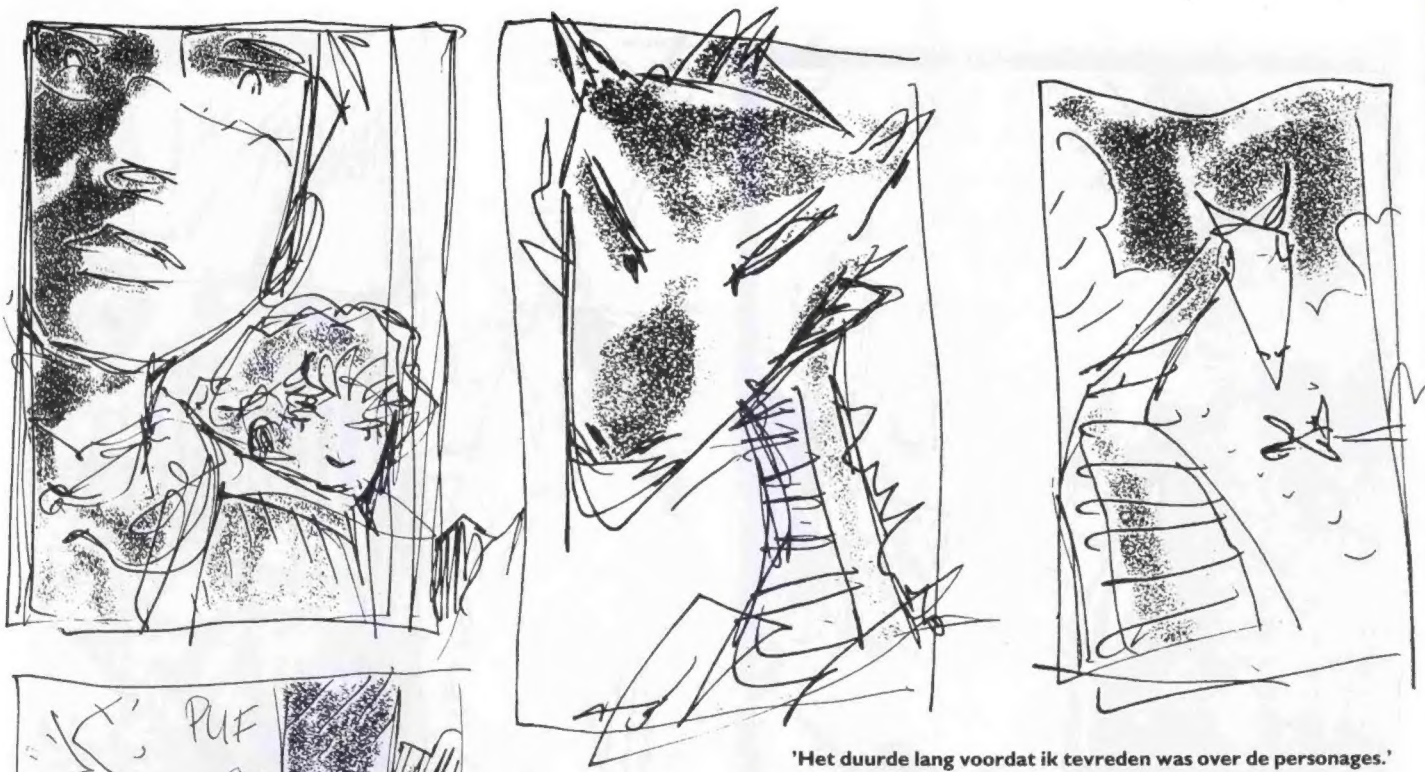

'Het duurde lang voordat ik tevreden was over de personages.'

ik de drang om te vergelijken een beetje van me afzetten. Ik zei tegen mezelf: 'Ik kan hen niet overtreffen dus laat ik er maar het beste van maken. Zo is het goed'. Vanaf dat moment ging het lopen.

De reacties zijn over het geheel genomen ook lovend. In ieder geval lijken de albums goed te verkopen. Er zijn goede kritieken op verschenen. Maar er zijn altijd mensen die op McCay gefixeerd zijn. Zij vinden dat als je Little Nemo overdoet, het ook op McCay moet lijken. Maar dat is niet juist want dit verhaal is geen McCay. Noch ik noch Moebius heeft iets willen maken dat op het origineel lijkt. Het is een variatie op het thema maar beslist geen imitatie.

Wat de stripwereld ervan vindt weet ik niet. Van andere tekenaars heb ik tot dusver weinig reacties gehad. Maar het publiek kan het waarderen.

Wat is volgens jou de toegevoegde waarde van jullie versie ten opzichte van het originele verhaal?

Het is niet zo dat we iets toegevoegd hebben. Ik vond het belangrijk een verhaal over dromen te maken. Aangezien het personage van Little Nemo al bestond, was het interessant hem te gebruiken omwille van de continuïteit. Daarbij vond ik het vooral belangrijk een lang verhaal te maken met Little Nemo. In de kranten aan het begin van deze eeuw stond altijd één pagina Little Nemo. Hoewel er verband bestond met latere pagina's was het verhaal voornamelijk gericht op lezing van afzonderlijke pagina's. Ik vond het boeiend om van een ander ritme uit te gaan. Ik wilde een lang intrige hebben dat zich langzaam ontspint en dat de personages geleidelijk tot ontwikkeling brengt.

De Little Nemo van McCay heeft weinig gevoelens. Zijn persoonlijkheid blijft nogal oppervlakkig. Ik vind dat in mijn album meer ontwikkeling van zijn persoonlijkheid zit. Dat is interessant maar om nou te zeggen dat we iets toegevoegd hebben ... Voor veel lezers is het een spelletje om op zoek te gaan naar de verschillen en overeenkomsten. Er zullen mensen zijn die teleurgesteld zijn omdat ons verhaal niet zo dicht bij McCay blijft. En er zullen lezers zijn die geamuseerd zijn omdat het anders is. Het is allemaal een beetje ludiek.

Heb je nog meer plannen met Moebius?

Nee. Ik ben nu bezig aan een album waarvoor ik ook zelf het scenario schrijf. Het project bevindt zich echter nog in een te pril stadium om er iets zinnigs over te kunnen zeggen. In ieder geval zal het iets heel anders zijn dan Little Nemo. Het zal eigentijdser zijn.

Je hebt de inkleuring zelf gedaan. Heb je je daarbij laten leiden door de inkleuring van het verhaal van McCay?

Helemaal niet. Het zijn de kleuren die ik altijd gebruik. De tekeningen van McCay hebben me soms wat beïnvloed voor de decors maar niet voor de kleuren. Die waren volkomen persoonlijk.

Ik ben trouwens twee of drie jaar lang inkleurder geweest. Ik heb voor twee tekenaars ingekleurd en heb daarbij een techniek ontwikkeld waarmee ik goed uit de voeten kan. McCay heeft daarop geen enkele invloed gehad.

Ik vind het leuk om mijn eigen werk in te kleuren. Bij toeval ben ik dat ook voor anderen gaan doen. Op een dag werd ik gebeld door **Marc van Oppen**, beter bekend als **Marvano**. Dat was juist op het moment dat weer één van mijn albumprojecten geweigerd was. Ik zat met de handen in het haar. Ik had geen werk en geen geld. Marc vertelde dat hij een album af had en dat hij geen zin had om de inkleuring te doen. Zo is het gekomen. Overigens komt het geregeld voor dat tekenaars in rustige perioden voor anderen inkleuren.

Niet louter gratuit

***Hermann* heeft met Nick ook een serie over dromen gemaakt.**

Hermann heeft van Little Nemo de logica overgenomen, het dromende personage. Eigenlijk is het geen parodie die hij gemaakt heeft maar een soort transformatie. De drie albums van deze serie, *Hee, Nick! Droom je?!*, *Slaap lekker, Nick* en *Daar heb je Filarmo, Nick*, staan zeer dicht bij Little Nemo. Ze hebben hetzelfde mechanisme. De verhalen van Hermann staan dichter bij Little Nemo dan dat van Moebius en mij. Want in de verhalen van Hermann zitten veel onwerkelijke droomscènes, transformaties, veranderingen. In onze albums daarentegen zijn er daar maar weinig van. Soms lijkt het wel alsof de gebeurtenissen zich in het echt afspelen. In *Nick* zitten veel meer droomaspecten dan in de Little Nemo van Moebius.

Wat voor documentatie heb je gebruikt? Alleen het boek van McCay?

De documentatie die ik gebruikt heb, betrof vooral New York aan het begin van deze eeuw. Ik vond het leuk om het gedeelte over New York, dat in het scenario van Moebius heel kort was, verder te ontwikkelen. Ik wilde wat meer laten zien van het alledaagse

leven en de architectuur. In een Amerikaanse reeks vond ik een aantal boeken met foto's van New York rond 1900. Maar ik heb nooit vrijblijvend gebruikt gemaakt van deze documentatie. Meestal bekeek ik de foto's, sloeg het boek dicht en begon te tekenen. Ik had de architectuur in mijn hoofd. Slechts een enkele keer heb ik voor details weer een boek geraadpleegd.
Voor Slumberland had ik geen documentatie, afgezien van soms een snelle blik bij McCay en Moebius voor bepaalde details. Maar nogmaals, na een blik in het boek sla ik het dicht. Ik teken uit mijn geheugen en ontwikkel andere dingen. Eén keer heb ik me gebaseerd op een schets van Moebius. En één keer heb ik een decor gebruikt dat was afgeleid van een achtergrond van McCay. Dat zijn slechts twee plaatjes.

Wat is jouw mening over de artistieke waarde van strips?
Ik heb daar geen uitgesproken mening over. Ik zie mezelf niet als een kunstenaar, meer als een ambachtsman. Ik maak strips omdat ik dat leuk vind. Ik denk dat kunst vaak te serieus is. Artisticiteit is vaak een intellectuele demarche. Strip is een 'art joyeux', het is minder serieus dan bij voorbeeld de schilderkunst. Als de strip al kunst is, is het een kunstvorm die afwijkt van de andere kunsten. Het leeft bij een ander publiek. Het lezen van een strip vergt een andere gemoedstoestand. De strip spreekt een ander deel van het bewustzijn aan.

Een tekenaar wiens werk dat effect heeft is bij voorbeeld **Mattotti**. Zijn strips zijn anders, ze zijn intellectueler, picturaler. Het is onmogelijk Mattotti in dezelfde gemoedstoestand te lezen als *De Blauwbloezen*. Hoewel ik het werk van Mattotti bewonder, lees ik het toch weinig. Ik zie de tekeningen van Mattotti graag op exposities, aan de muur. Maar in strips zoek ik toch een andere logica. Ik houd meer van eenvoudiger, klassieker tekenwerk.
Ik vind dat strips verstrooiing moeten bieden. Maar indien mogelijk moeten ze ook portee moet hebben. Waar ik van houd in ons verhaal is dat het op symbolische wijze complexe zaken presenteert zoals de dromen en angsten van een kind. Het is niet louter gratuit, er zit iets achter.

(Met dank aan Rik Sanders)

Bits&Pieces

Studie

Zeven punten. Zeven hele studiepunten. Niet op de mavo. Niet op de havo. Nee, aan de Universiteit. Van Amsterdam. Dat wel.
Je krijgt zomaar zeven studiepunten als je daar een werkcollege volgt, waarin de strips van Goscinny en Uderzo worden geanalyseerd als historische bron. Dat is begin 1995 begonnen. Asterix in Academia.
Wat moet ik me daar nu bij voorstellen? Het is bekend dat Nederlandse oudhistorici plat gaan voor de stripfiguur Asterix. Maar dat ze nu ook al te belazerd zijn om de echte bronnen te raadplegen, wist ik niet. Je ziet het voor je. Gevulde bibliotheek. Allemaal stripboekje voor de kiezen. Historisch onderzoek. En maar analyseren.
'Haha. Toen Vercingetorix zijn wapens bij Caesar inleverde, gooide hij ze knalhard op de voeten van de Romeinse heerser' aldus de eerste analytica van luie komaf. 'Kijk maar' en ze noemt de bron. 'Asterix de Galliër, pagina één, tweede plaatje'.
Na een uur studeren was ze al zover gekomen. Eén studiepunt verdiend, meldde het multiple-choicescorebord boven de ingang. 'Je begrijpt het niet' balde een corpsgenoot. 'Dat betekent dat de Fransen de nederlaag van Vercingetorix en zijn Galliërs tegen de Romeinen nooit hebben geaccepteerd'. Toegegeven, een intelligente kijk op de materie. Maar klopt het ook? En waar lees ik dat dan?
'Dit is een voorbeeld van historisch wensdenken' aldus hoogleraar M.A. Wes te Groningen als hij praat over de onafhankelijke status van 'het dorpje dat wij zo goed kennen'. De nederlaag tegen de Romeinen was namelijk totaal. Binnen enkele generaties spraken de Galliërs Latijn in plaats van Keltisch. Stopten ze met koppensnellen. En werden trouwe Romeinse onderdanen. Niks Gallische dorpen met toverdrank. Gewoon overwonnen. Basta.
Nou, denk ik, die historische geloofwaardigheid van Asterix is dus niet zo groot. Wat zouden onze analytici nog meer vinden?
'Ik ben niet dik! Stevig gebouwd misschien, maar niet dik' citeert een vlot babbelende knaap achter in de bieb. 'Dat is de diepe passie van de Fransen voor lekker eten met een roomsausje, die zich geestelijk niet laat vertalen in gezette lijven' legt hij uit. 'De absolute ontkenning van ongemak in het kwadraat' vervolgt hij. Daarna worden de zinnen nog ingewikkelder, dus die bespaar ik u. Twee punten levert deze bijdrage op. Niet gek voor drie minuten leeswerk.
Lyrisch worden de docenten over Cees-Jan. Die slaagt erin een echte mega-metavisie te ontwikkelen. 'Kijk, de eerste pagina's van De Kampioen schetsen een beeld van de moeizame romanisering van de Gallische stammen'. Ik kijk eens over zijn schouder mee en zie slechts een zuipend dorp. En Asterix en Obelix die weer met behaarde varkens zeulen. Ik zie toch echt een andere cursus.
'En De Romeinse Lusthof' aldus Cees-Jan 'daarin ziet men de niet aflatende strijd tegen de corrumperende invloed van decadente Romeinse immigranten'.
Zijn hoogleraren gaan werkelijk uit hun dak. In één klap zeven punten. Stripverdeler Betapress stormt binnen. Roept onmiddellijk dat het hier handelt om een laureaat. En doet hem een complete serie eerste herdrukken cadeau. Bier stroomt. Doek valt.
Aangestoken door zoveel succes ben ik gaan studeren, Open Universiteit. M'n studiepakket is net binnen. Gaarne doe ik u mijn eerste bevindingen.
'Reeds in 52 v.Chr. was er een betegelde promenade in Nice. Bron: Asterix en de Ronde van Gallia. De rokjes waren kort. En ook bestonden er al van die kleine klote-kefhondjes aan een uitrektouwtje. Op het strand zag men al zogeheten duobadpakken. Tegenwoordig bij ons bekend als bikini's. De handdoeken waren van scharlakenrood tot marineblauw. De bouwstijl was opvallend weinig Gallo-Romaans'.
Nadat ik deze analyse had opgestuurd ontving ik per kerende post mijn diploma historische analyses. Volgende week moet ik in Amsterdam een lezing houden. Mijn geschiedenisboeken zijn in de versnipperaar verdwenen. Nu verzamel ik weer strips om mijn literatuur op peil te houden.
Dames en heren academici: Waar zijn we nu mee bezig? Geloven we nu bloedserieus in de verhalen van deze Franse stripmakers of gaan we echt aan het werk? Dit is toch te gek voor plaatjes!?

Ben Bits

Tekenaar Joost Veerkamp **(1953) is tegenwoordig** *hot news*. **Dat heeft hij voornamelijk te danken aan het proces dat** Fanny Rodwell, **de weduwe van** Hergé, **tegen hem heeft aangespannen. Het draait allemaal om vermeend onrechtmatig gebruik van** *Kuifje*-**covers. Een gesprek met de zondebok leert dat het in zijn ogen om een losse flodder gaat. 'De argumentatie van de firma Hergé is zwak.' Veerkamp beziet zijn eigen rechtsgang.**

door
JEROEN MIRCK

Joost Veerkamp bewoont een nostalgisch vrijstaand huis in Heemstede. Van buiten oogt het geheel bijzonder fraai, maar wanneer de tekenaar opendoet, blijkt het binnen een ravage te zijn. Een sloopactie van getergde *Kuifje*-fans? Nee hoor, Veerkamp is gewoon bezig met een grootscheepse opknapbeurt van zijn villa. 'Het ziet er nu even niet uit, maar dit moest gewoon een keer gebeuren', merkt hij op als we twee trappen opstommelen richting de enige fatsoenlijk ingerichte ruimte van het huis. Het betreft Veerkamps atelier, al doet het tegenwoordig ook tijdelijk dienst als slaap- en koffiekamer.

Het atelier is met zijn uitpuilende boekenkasten een heus curiositeitenkabinet van knipselmappen, kunstboeken, talloze strips en natuurlijk veel (in beperkte oplage verschenen) eigen werk. Het aanwezige materiaal geeft een goed beeld van de produktie, documentatie en achtergrond van Veerkamp: hij is een perfectionist met een grote voorliefde voor de Japanse negentiendeeeuwse kunstenaar **Hokusai**, voor de Amerikaanse schilders **Edward Hopper** en **Leyendecker** en natuurlijk voor klare-lijnvirtuozen als **Joost Swarte**, **Ted Benoît** en **Theo van den Boogaard**.

De verbouwing van zijn huis, en bovendien een tekentafel die overvol ligt met materiaal; aan niets merk je dat Veerkamp in beslag wordt genomen door de rechtszaak die **Fanny Rodwell**, in samenspraak met de Fondation Hergé, de Société Moulinsart en uitgeverij Casterman, tegen hem en weekblad *Vrij Nederland* heeft aangespannen. 'Mijn belangen worden behartigd door **Germ Kemper**, advocaat van de Weekbladpers, waar Vrij Nederland onder valt. VN was zo vriendelijk mij haar advocaat aan te bieden. Kemper is ook advocaat geweest in de rechtszaak tussen **Willem van Hanegem** en **Marga van Praag**', vertelt Veerkamp. Die zaak liep voor Kempers cliënt (Van Praag) niet goed af. Van Hanegem kreeg een flinke schadevergoeding voor een ongegronde uitspraak die de journaliste over diens betrouwbaarheid ('als de neten') had gedaan.

Op het moment gaat het om een vergelijkbare zaak: Veerkamp en Vrij Nederland, de huidige cliënten van Kemper, dreigen ook een schadevergoeding te moeten betalen. 'Zo'n vaart zal het echter niet lopen', merkt Veerkamp relaxed op.

Feiten

Waar draait het nu allemaal precies om? Hoog tijd om de feiten op een rijtje te zetten:

Veerkamp publiceerde tussen 3 september en 8 oktober 1994 zes paginagrote illustraties in het opinieweekblad Vrij Nederland. De tekeningen speelden in op actuele zaken, zoals de situatie in Rwanda en de Bijlmerramp, en refereerden duidelijk aan bestaande *Kuifje*-covers. Veerkamp, die zich van eenzelfde klare-lijnstijl bediende als **Hergé**, signeerde de werken met zijn eigen naam en voegde de bronvermelding 'Naar Hergé' toe.

Voor Rodwell, Fondation Hergé, Moulinsart en Casterman waren deze vrije variaties op *Kuifje* een schop tegen het zere been. In een eerste aanklacht werd het ongenoegen van de betrokkenen aan het adres van Veer-

THE RECHTSGANG VAN JOOST VEERKAMP

kamp door hun raadsvrouw **Nicole de Taeye** (werkzaam voor het Amsterdamse advocatenkantoor **Van der Kroft**) als volgt verwoord:

'Door Uw handelswijze heeft U inbreuk gemaakt op de auteursrechten op werken, titels en characters van Hergé. Bovendien hebt U op onrechtmatige wijze aangehaakt bij de populariteit van Hergé en van Hergé-figuren. Voorts worden op iedere tekening de naam van de auteur Hergé en van zijn uitgever Casterman op een belachelijke manier veranderd, al naar gelang het thema van de tekeningen.

Daardoor wordt afbreuk gedaan aan hun reputatie.

Cliënten hebben door Uw handelswijze schade geleden.

Gaarne wil ik U erop wijzen dat in casu geen sprake kan zijn van toelaatbare parodieën op de persoon Hergé en/of op zijn werk, en/of [op] zijn characters en/of op zijn uitgever, maar dat onrechtmatig gebruik wordt gemaakt van de bekendheid van die werken en characters teneinde bepaalde actuele onderwerpen satirisch te benaderen. Hiervoor vormen de werken en de stripfiguren van Hergé geen noodzakelijk element.'

Provocerend

De zes illustraties zijn duidelijk hoofdzaak in deze procedure, maar er zit Rodwell en consorten meer dwars. In de eerste plaats is dat de verspreiding van één van de zes tekeningen als poster. Het gaat om *Doodsoorzaak: hobbyjagers*, de parodie op *De zaak Zonnebloem*. Deze prent plaatst een kritische noot bij de plezierjacht. De Dierenbescherming was gecharmeerd van Veerkamps produkt en kreeg van hem toestemming om de prent als promotieposter in stations op te hangen. De tekenaar vroeg geen geld voor het gebruik van zijn materiaal. Volgens de eisers diende Veerkamp echter de posters op eigen kosten te laten

Op deze en de volgende pagina's een overzicht van de Veerkamp-covers. Om een goede vergelijking te kunnen maken, zijn in bijna alle gevallen ook de oorspronkelijke Hergé-covers afgebeeld.

Niet alleen *Doodsoorzaak: hobbyjagers* is als affiche uitgegeven. Ook de tekening *Vlucht LY 1862*, die in *Vrij Nederland* van 8 oktober 1994 stond, is door actievoerders als poster gebruikt. In dit geval ging het niet om de Dierenbescherming, maar om de Luchtverkeersgroep Bijlmermeer en Milieudefensie. De twee groeperingen zagen in Veerkamps bijtende reactie op de Bijlmer-ramp een ondersteunend middel voor hun protesten tegen de uitbreiding van Schiphol. De poster werd voornamelijk in Amsterdam-Zuidoost te koop aangeboden. En dat leverde weer commotie op, zij het op zeer kleine schaal. Een Bruna-filiaal in het winkelcentrum De Amsterdamse Poort weigerde de affiche te verkopen. De boekverkoper was min of meer getuige geweest van de Bijlmer-ramp en kon het emotioneel niet aan de poster in zijn winkel aan te bieden. Hij vond Veerkamps aanklacht veel te hard.

De ploert met de gulden stralen, uit: Vrij Nederland (03-09-'94)

Doodsoorzaak: hobbyjagers, uit: Vrij Nederland (10-09-'94)

Cubanen in voorraad, uit: Vrij Nederland (17-09-'94)

Uitje in Amerika, uit: Vrij Nederland (24-09-'94)

verwijderen uit de diverse stations in ons land.

Een andere doorn in het oog van de Belgische belangenbehartigers is een 'provocerend' interview van **Hans Hoekstra** met Veerkamp, dat gepubliceerd werd in *Het Parool* van 19 december 1994. Hierin meldt de illustrator onder meer: 'Zo langzamerhand ken ik de weduwe een beetje. Ik heb geleerd dat je beter niets kunt vragen. Als je het verzoek indient een haartje van kapitein Haddock te verwerken in een bloemstukje, wordt dat afgewezen.'

Over de vrij bekende illustratie die hij enkele jaren terug voor *de Volkskrant* maakte, met een variant van de voorkant van *Kuifje en het zwarte goud* als protest tegen de Golfoorlog (waarvoor hij nooit is vervolgd door Fondation Hergé), vertelt hij in dat interview dat veel krantelezers de tekening als poster wilden hebben. Een telefoontje van de Volkskrant naar de stichting leverde geen toestemming op. Veerkamp zei hierover in Het Parool: 'Ik geef de onherstelbaar verbeterde Kuifjes nu maar stiekem zelf als poster uit.'

En tenslotte merkt hij op: 'Met de VN-serie ben ik nu even gestopt, maar over een tijdje wil ik weer een plukje *Kuifje*-covers gaan doen.' De aanklagende partij kreeg reeds excuses van Veerkamp voor ongenuanceerde uitspraken in het interview, maar handhaafde haar klacht over het vraagge-

De zes aangeklaagde 'covers'

De zes gewraakte tekeningen van **Joost Veerkamp** in Vrij Nederland (verschenen gedurende september en oktober van vorig jaar) hadden verschillende tekstuele verwijzingen naar de boeken van *Kuifje*. De aanklagende partijen (**Fanny Rodwell**, Fondation Hergé, Société Moulinsart en uitgeverij Casterman) vonden dat er sprake was van 'belachelijke' veranderingen in de namen van **Hergé** en Casterman, die afbreuk deden aan hun reputatie.

Hieronder een overzicht van de teksten bij de zes aangeklaagde parodieën op *Kuifje*-covers:

	Auteur	Titel	Uitgeverij
1.	Héthé	De zomer van 1994. De ploert met de gulden stralen	Warmsterman
2.	Getné	Avonturen met Kruitje. Doodsoorzaak: hobbyjagers	Jachterman
3.	Tabé	Cubanen in voorraad	Castroman
4.	Tof hé	Avonturen op een kluitje. Uitje in Amerika	Woodstockman
5.	Refugié	Avonturen op een kluitje. Uitje in Afrika	Disasterman
6.	Erg hé	Holland: 's werelds grootste luchthaven. Vlucht LY 1862	Crashterman

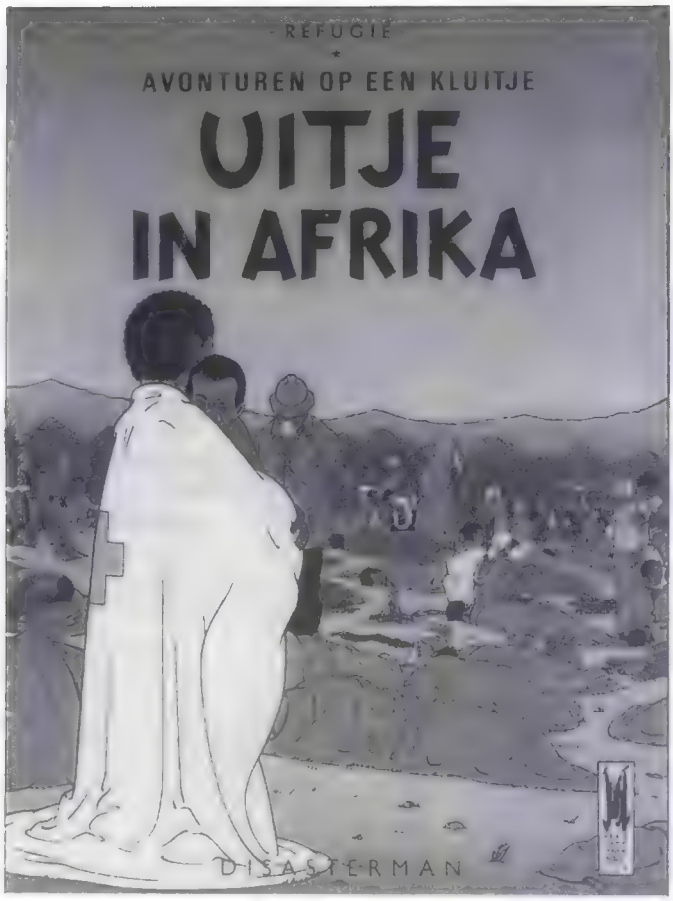

Uitje in Afrika, uit Vrij Nederland (01-10-'94)

Vlucht LY 1862, uit Vrij Nederland (08-10-'94)

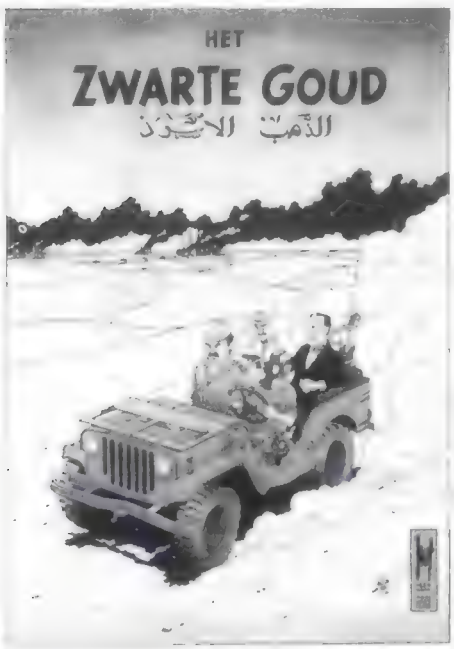

Het Zwarte Goud, uit de Volkskrant (26-01-'91)

Kuifje in Zuid-Afrika, uit de Volkskrant (08-08-'92)

Cruijffje mist Amerika, uit de Volkskrant, WK-bijlage (17-06-'94 t/m 17-07-'94)

sprek vermoedelijk in de dagvaarding als versterking van haar argumenten.

Wat wèl sneuvelde in de uiteindelijke eis, was de klacht over de strip waarmee de Heemstedenaar op 31 december 1994 in de Volkskrant reageerde op een *Sigmund*-gag van **Peter de Wit**. De Wit maakte een neerbuigende stripgrap over Veerkamps *Kuifje*-parodieën, en Veerkamp reageerde met een vergelijkbare strip. Aangezien deze 'briefwisseling' nergens direct met *Kuifje* van doen had, werd zij uiteraard niet opgenomen in de dagvaarding.

Prijskaartje

Aan al deze aantijgingen verbinden de eisers een in het oog springend prijskaartje. Van Vrij Nederland wordt een gebruiksvergoeding verlangd van *f*30.000 (± Bfr.600.000). Rodwell *cum suis* rekenen namelijk voor het (her)gebruik van een *Kuifje*-cover *f*5.000 (± Bfr.100.000) en beschouwen de zes werken van Veerkamp als reprodukties van *Kuifje*-omslagen.

Veerkamp moet volgens de aanklagers nog veel meer bloeden. Allereerst dient hij zijn inkomsten terug te betalen: dat is zes maal *f*1.000 (± Bfr.20.000). Veel zwaarder weegt echter de van hem geëiste vergoeding van de immateriële schade: die is op maar liefst *f*50.000 (± Bfr.1.000.000) ingeschaald.

Uiteraard geldt voor Veerkamp en Vrij Nederland dat zij samen alle proceskosten dienen te vergoeden bij verlies van de zaak. Alle geldbedragen die een rol spelen in deze kwestie zijn overigens exclusief BTW, dus vallen de uiteindelijke schadevergoedingen (bij toekenning door de rechter) nog hoger uit.

Alsof dit alles nog niet genoeg van het goede is, wordt de gedaagden ook nog verzocht om alle in voorraad zijnde exemplaren van de zes illustraties, alsook 'alle zaken verband houdend met de litigieuze tekeningen, zoals schetsen, proeven, copieën, foto's, prints, litho's, posters' enzovoort in te leveren bij de advocaat van de eisende partij.

Dit laatste klinkt uiterst bizar, zelfs tegen

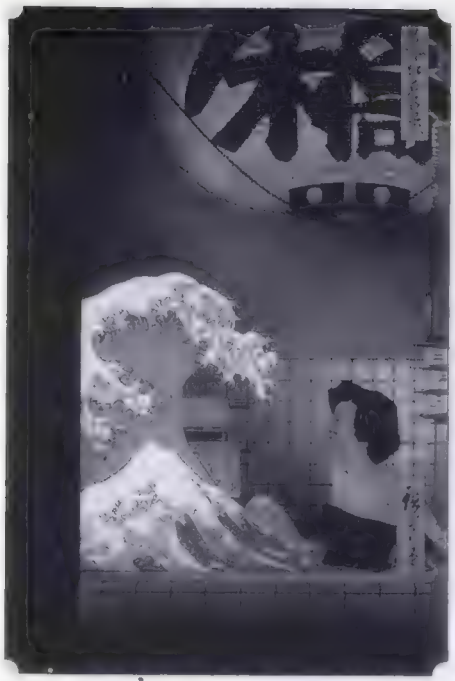

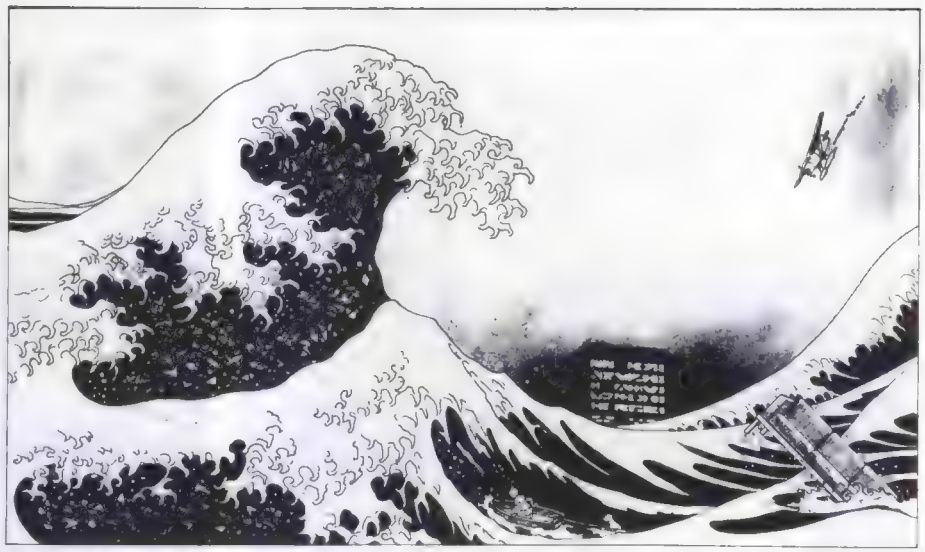

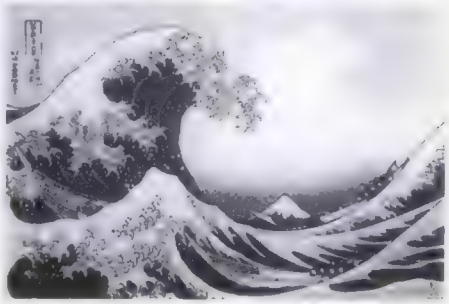

het kafkaëske aan, aangezien het inleveren van originelen simpelweg niet geëist kan worden van een kunstenaar. Veerkamp reageert tijdens het vraaggesprek in Heemstede dan ook vrij lacherig op dit onderdeel van de dagvaarding.

Tegelijk verwijst hij naar de eerste brief die hij van advocatenkantoor Van der Kroft kreeg. Daarin werd hem opgedragen de Dierenbescherming schriftelijk te verzoeken om de door hem getekende stationsposters op zijn kosten te laten verwijderen. Advocate De Taeye had een verplicht te gebruiken voorbeeldbrief opgesteld. De illustrator diende te schrijven dat hij 'niet gerechtigd' was deze tekening openbaar te maken, omdat het 'geen toelaatbare parodie' is, 'maar een ongeautoriseerde nabootsing van de omslag van *De zaak Zonnebloem*'. Aangezien de advocaten van Van der Kroft zich waarschijnlijk realiseerden dat een verplichte voorbeeldbrief toch een beetje arrogant overkomt, werd hij niet opgenomen in de uiteindelijke dagvaarding.

Jatten

Veerkamp kan zich over dit alles niet echt druk maken. Hij voelt zichzelf geen kopiist maar een kunstenaar. 'Kopiëren is niet leuk; je moet er wel wat mee doen. Ik roep een archetypisch beeld op door iets met zo'n *Kuifje*-cover te doen, maar ik voeg er iets aan toe.' Het is volgens Veerkamp allemaal heel betrekkelijk. In de meeste kunstvormen hoort 'jatten' er gewoon bij. Hij schreef hierover in een begeleidend schrijven (onder de titel *De zaak Hergétekend*) aan zijn advocaat:

'De hele geschiedenis door hebben beeldende kunstenaars elkaar geciteerd en on-

Boven, Bij *Teringstein*, een column van Gerrit Komrij voor *Vrij Nederland*, verzorgde Veerkamp de illustraties. Ook hier verwees hij veelvuldig naar het werk van Hergé en vele andere kunstenaars, zoals ondermeer Hokusai. Diens *De grote golf van Kanagusa* uit de serie *Zesendertig uitzichten op de Fuji* is door Veerkamp verder benut voor een illustratie in het scholierenblad *Pauze* bij zijn rubriek *Onherstelbaar Verbeterd*.

***Hiernaast*, Eind december 1994 stond in *de Volkskrant* een Sigmund-grap waarin Joost Veerkamp een onverwachte veeg uit de pan kreeg van Peter de Wit. Aanleiding was Veerkamps parodie op De zaak Zonnebloem – *Doodsoorzaak: hobbyjagers* – die als affiche door de Dierenbescherming werd gebruikt. Veerkamp reageerde gevat met een ingezonden Sigmund op de U-pagina van *de Volkskrant* van 31 december 1994. Kennelijk had De Wit een vooruitziende blik. Toen de Zaak Veerkamp in de publiciteit kwam, wilde hij alsnog zijn gelijk halen. De Wit liet Veerkamp daarom in *de Volkskrant* van 16 maart 1995 nogmaals psychiater Sigmund consulteren.**

SIGMUND

Ik ben een derderangs tekenaar zonder ideeën. Daarom trek ik Kuifje voorplaten over. Maar daar zijn nu posters van en die hangen op alle stations!
Iedereen vindt het geweldig! Wat moet ik doen?
Rustig, meneer Veerkamp.
Als u zegt dat u het doet omdat Kuifje zo bekend is dat iedereen meteen de dubbele bodem herkent en dat u de situatie actualiseert, kunt u nog jaren succesvol met die rotzooi doorgaan.
Dank u, dokter.

Peter de Wit

FREUDE

Ik ben een geniale striptekenaar met briljante ideeën. Daarom sta ik in de krant. Maar nu heb ik een acuut probleem: morgen moet ik inleveren, maar mijn inspiratie is op. En dat kan niet, want..
Iedereen vindt me geweldig! Wat moet ik doen?
Rustig, meneer de Wit.
Als u nu eens, ten bate van de continuïteit van uw successtrip, een collega in mootjes hakt. Dan kunt u uw geniale tekentalent zonder hiaat voortzetten en de lezers lachen zich rot.
Dank u, dokter.

Joost Carbonkamp

SIGMUND

De weduwe van Kuifje tekenaar Hergé heeft me voor de rechtbank gedaagd op beschuldiging van plagiaat!
Oei!
Laten we wat aan uw uiterlijk doen, zodat u een goede indruk maakt in de rechtszaal.
KAPPER
Goed idee.
Meneer Veerkamp, wat zegt u op de beschuldiging?
Onschuldig, Edelachtbare.

Peter de Wit

derwerpen en thema's aan elkaar ontleend. Ik doel niet zozeer op parafraseren, dat meer versierend toevoegen is, maar [op] een soort iconografische dialectiek, in de filosofie appercipiëren genoemd, het samensmelten van nieuwe voorstellingen met oude, waardoor een dieper bewustzijn ontstaat. Daartoe wordt zelfs "letterlijk" geciteerd. Zo is het schilderij *Perspectief 2* van **Magritte** een exacte kopie van *Het balkon* van **Manet**, met dien verstande dat de personages zijn vervangen door doodskisten die hun houding hebben aangenomen. Een dergelijke gebruik maken van tegenstellingen of omkeringen is bij veel kunstenaars een motief.'

Als de meest opvallende voorbeelden van kunstwereldse 'citaten' met betrekking tot strips noemt Veerkamp **Jeff Koons** (*Pink Panther*), **Andy Warhol** (zeefdrukken van *Mickey Mouse*), **Van den Boogaard** (Janssen en Janssens figureren in *Sjef van Oekel*), **Keith Haring**, **Roy Lichtenstein** en **Hergé**. In het werk van de Kuifje-tekenaar 'treffen we *Asterix*, *Donald Duck* en *Mickey Mouse* aan', aldus Veerkamp.

Hij verwijst in deze tekst ook naar het naslagwerk *Essay RG* van **Huib van Opstal**, waarin een inmiddels al legendarische uitspraak van Hergé staat opgetekend: 'Als [een idee] mij bevalt, pik ik het onmiddellijk.' Waaraan Van Opstal toevoegde: 'Tekeningen, tekenstijlen en vooral de composities van anderen nam hij onbelemmerd over.'

Veerkamp benadrukt dat Hergé zijn *Kuifje*-strips bewust eendimensionaal probeerde te houden, ze in een drang naar perfectie continue hertekende en ze volstopte met woordspelingen. 'Deze factoren zijn van belang', aldus Veerkamp, 'omdat naast het werk van Hergé ook zijn werkwijze onderwerp is van mijn tekeningen.'

Hij geeft in zijn tekst een voorbeeld van Hergé's jatwerk. 'Zo is de glasrand [op de voorkant] van *De zaak Zonnebloem* domweg overgenomen door Hergé van het schilderij van Magritte *De sleutel der velden* uit 1933. Het toeval wil, maar dit terzijde, dat het origineel ook uitzicht biedt op een grashelling met bomen. Ik op mijn beurt gebruikte Hergé's rand voor *Doodsoorzaak: hobbyjagers*, maar nu met een doel: de glassplinters wijzen als beschuldigende pijlen naar de voorstelling, waardoor een compositorisch element een inhoudelijke lading krijgt', schrijft Veerkamp.

Zure regen

In zijn tekenatelier kan de Heemstedenaar vele van zijn aangehaalde voorbeelden in boeken en archiefladen terugvinden. Specifiek over de door 'de erven Hergé' ingezette bodemprocedure merkt hij op: 'In deze civiele zaak is het de vraag: ben ik bezig met iets van Hergé, of met iets van mezelf? Wat is 't? Kijk je naar een misleidende Kuifje-cover of kijk je naar iets anders? Maar stel je eens voor dat je Kuifje niet meer

een pet-vignet (1995)

mag afbeelden, dat de rechter zoiets zou beslissen. Dan mag je ook geen Camelpakjes afbeelden. En ook geen Cadillacs meer. Straks mag je niet eens meer een ontworpen gebouw afbeelden zonder dat je de architect op je dak krijgt.'

Zijn blik rust op een eigen ingelijste offsetreproduktie, waarop een man in lange regenjas tegen zijn Cadillac met open dak staat geleund. De regen gutst neer, terwijl de eenling de gevel van het dichtstbijzijnde pand bestudeert. Daarop staat in aangevreten grote letters een reclameslogan voor Haas-azijn. 'Zo'n tekening zou dan niet meer mogen', verzucht Veerkamp, 'terwijl het nota bene een aanklacht tegen zure regen is!'

Bij de aanklacht van Rodwell en de desbetreffende instanties plaatst hij de nodige vraagtekens. 'Dit soort rechtszaken zijn

wijzerplaat voor een horloge (1994).

met wisselend succes gevoerd. Ik denk niet dat de geachte tegenpartij het buskruit heeft uitgevonden', merkt de tekenaar op, om te concluderen: 'Ze gaan de zaak verliezen.'

Inconsequent

Veerkamp heeft al eerder covers van *Kuifje* hertekend (of zoals hij het à la **Komrij** noemt: onherstelbaar verbeterd). Naast de reeds genoemde *Zwarte goud*-variant, maakte hij ook bewerkingen voor het scholierenblad *Pauze*. Verder doken er enkele eigen interpretaties van *Kuifje*-omslagen op in Veerkamps parodiërende postzegelseries, in zijn VN-feuilleton *Teringstein* en op het omslag van **Harry Thompsons** dubbelbiografie over Hergé en Kuifje. Vreemd genoeg hebben de behartigers van de rechten van Hergé in al die gevallen nooit aan de bel getrokken.

'En nu pas, nu mijn parodiëring van Kuifje-covers structureel dreigt te worden, doen ze dat wel. Dat is inconsequent. Bovendien houd ik mij netjes aan de erecode die erbij hoort: ik vermeld van wie het origineel is. En als ik iets expliciet nadoe, dan doe ik dat op een parodiërende manier', zegt Veerkamp.

Dit laatste wordt door de advocaten van de klagende partij ontkend. Zij stellen dat de zes tekeningen van Veerkamp geen parodieën zijn. 'Een parodie dient het origineel op een of andere wijze belachelijk te maken. Dit was bij voorbeeld het geval in de zaak *Kuifje in Zwitserland*, maar hier niet', aldus advocate De Taeye. Veerkamp is het met deze redenering volstrekt oneens. 'Ik maak parodieën op basis van Hergé's tekenstijl, zijn woordspelingen en zijn werkwijze. En toch zeggen ze dat ik geen parodieën maak. De argumentatie van de firma Hergé is zwak', merkt hij fijntjes op.

Over de in deze zaak gevoelig liggende term imitatie zegt Veerkamp: 'Bij mijn eerdere *Kuifje*-covers tekende ik soms echt dingen na. Kijk maar naar de woestijn bij mijn parodie op *Kuifje en het zwarte goud*. Dat is lui! Lui! Die paar lijntjes had ik ook zelf kunnen bedenken. Tegenwoordig wek ik louter de suggestie van Kuifje. Herken je bij voorbeeld die brandweerman (met masker, op de *Vlucht 714*-variant. JM) als Kuifje? Het kan ook Suske zijn. Het is de context die ervoor zorgt dat je Kuifje herkent. Ik maak eigenlijk een omtrekkende beweging. Maar ik ben natuurlijk wel zo slim om een bekende strip te gebruiken - ik gebruik de herkenbaarheid, het archetype van Kuifje.'

Veerkamp noemt het voorbeeld van de raket uit de maanavonturen van Kuifje. 'Dat is een Russische V2-raket, die bestond al. Hergé heeft hem gewoon gebruikt. **Peter Pontiac** wilde de toren van de Grote Kerk van Haarlem tijdens de Haarlemse Stripdagen ombouwen tot de raket uit de *Kuifje*-boeken, maar kreeg geen toestemming van Fondation Hergé. Terwijl Hergé die raket niet eens heeft bedacht', zucht de illustrator. Hij voegt eraan toe: 'Als ik voortborduur op het werk van iemand anders die weer voortborduurt op wat iemand anders deed, dan is dat cultuur. Alles wat je hebt geleerd is imitatie. Dat geldt ook in de kunst.'

Verharding

Er is veel gespeculeerd over de plotse 'verharding' die lijkt te zijn opgetreden in de houding van Hergé's belangenbehartigers. Waar Veerkamps eerdere persiflages door de vingers werden gezien, moet hij zich nu voor de rechter verantwoorden. In 1987 stelden Fanny Rodwell en Fondation Hergé zich nòg soepeler op: er werd toestemming gegeven voor de publikatie van *Nous Tintin*, een verzameling van een dertigtal imaginaire *Kuifje*-covers, die soms ronduit ordinair waren.

De Brusselse Kuifje-verzamelaar **Harry Swerts** zei hieromtrent in de Volkskrant van

***Linksboven*, Postzegels voor *NRC Handelsblad* over het fenomeen Koninginnedag. *Boven*, Advertentie voor de NS. *Rechtsboven*, Deel van de NS-advertentie. Op het schip stond oorspronkelijk te lezen: Sirius, Molensloot. *Links*, Laatste aflevering van *Grimeren voor beginners*, waarin Simonis veranderde in Khomeini. *Rechts*, Bolkenstein-postzegel 'naar Hergé'. *Onder*, Filmaffiche voor *De Avonden*.**

20 april dit jaar: 'In 1987 was de weduwe nog niet hertrouwd met Rodwell. Fanny heeft zich nooit zo met het beleid bemoeid. De verandering kwam op gang toen ze haar huidige echtgenoot leerde kennen. Ze zijn nu ongeveer anderhalf jaar getrouwd en sindsdien heeft hij echt alle touwtjes in handen. Macht en geld, daar draait het bij Rodwell om. Zij noemt zich Fanny Rodwell, hij heeft visitekaartjes met daarop Rodwell-Remi.'

Veerkamp: **'Philippe Goddin** van Fondation Hergé heeft onlangs gezegd dat hij niet eens wist wie ik was. Hij zal zich dus waarschijnlijk niet echt met deze zaak bezig houden. Ik denk dat Fanny Rodwell dat ook niet daadwerkelijk doet. Waarschijnlijk zijn het de advocaten die achter dit soort dingen aanjagen. Ook voor hen valt er geld te verdienen.'

Een ander opvallend punt dat Veerkamp ter sprake brengt is de mogelijke rol van uitgeverij Casterman in de verharding van het 'Hergé-beleid'. 'Vroeger was **Marc Jongbloet** directeur van de Nederlandse afdeling van Casterman. Hij wist gewoon van mijn activiteiten en heeft nooit stappen ondernomen. Hij is echter ontslagen en tegenwoordig heeft **Ivan Noerdinger** de touwtjes in handen', weet de tekenaar.

Snormannen

Nu Veerkamp met argusogen wordt gadegeslagen door de advocaten van Rodwell en consorten, zou je verwachten dat hij zich voorlopig even niet met Kuifje inlaat. Niets is echter minder waar. Eind april publiceerden de landelijke dagbladen een advertentie van de Nederlandse Spoorwegen, onder de titel *NS en het Zwarte Goud*. In deze campagne, bedoeld om de trein als olie- en chemietransportmiddel te promoten, stond een aan Hergé refererende tekening centraal, getekend door Veerkamp en uiteraard verwijzend naar Kuifje.

Oorspronkelijk was door het betrokken reclamebureau DMB&B een licentie afgedwongen bij de erven Hergé, die *f*20.000 (± Bfr.400.000) zou kosten. Nadat de bodemprocedure tegen Veerkamp was opgestart, trokken de Belgische rechthebbenden hun permissie voor de NS-campagne echter in. Aangezien de opdracht niet kon wach-

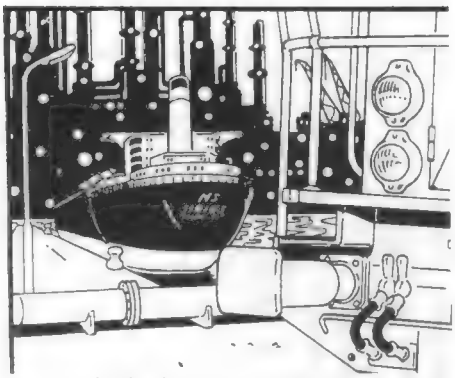

ten, werd er besloten om voor een neutralere opzet te kiezen: de titel bleef gehandhaafd, maar de oorspronkelijke opzet (Kuifje als lantaarndrager op een transportlocomotief) werd enigszins veranderd. Op de uiteindelijke illustratie besturen nu twee op Janssen en Janssens gelijkende rangeerders de trein.

'Deze snormannen zijn echt anders', lacht Veerkamp. 'Voor de grap had ik trouwens aan de rand van de tekening het schip van kapitein Haddock, de Sirius, in de haven gelegd. De reclamemakers hebben de naam echter verwijderd, omdat ze bang waren voor schadeclaims van de erven Hergé.'

Dit soort *practical jokes* zijn typerend voor de aanpak van Veerkamp. Zo heeft hij bij voorbeeld eind maart in zijn postzegelrubriek van *NRC Handelsblad* de verwijzing 'Naar Hergé' opgenomen. Dit tekstje staat klein vermeld op een postzegel die **Frits Bolkestein** toont in een groen weiland temidden van koeien. De tekenstijl is klare

lijn, maar er is werkelijk geen enkele associatie te leggen met Kuifje. 'Dat was een geintje. Ik zie het al voor me: die advocaten maar bladeren door *Kuifje*-boeken en "Het staat er niet in!" roepen. En dat tegen een vergoeding van zeshonderd gulden per uur. Stel je voor! Ja, ik denk dat ik dat vanaf nu altijd ga doen. Hahaha!'

Veerkamp vermaakt zich prima. Het juridische spel maakt hem niet bang en in de tussentijd is hij druk in de weer met freelance-opdrachten. Een reclametekening hier, een serie postzegels voor NRC Handelsblad daar; zo vult hij zijn dagen. Maar eerst moet hij zijn bescheiden villa in Heemstede verder opknappen. De bodemprocedure met Rodwell, Fondation Hergé, Moulinsart en Casterman is van later zorg. En het schijnt dat alle voorstudie van de advocaten van beide partijen alleen al een jaar kan kosten. Tot die tijd hoeft Veerkamp zich niet in de rechtszaal te verantwoorden. Wordt vervolgd.

Een carrière vol commotie

De carrière van tekenaar **Joost Veerkamp** zit vol met commotie, relletjes en meningsverschillen. 'Het is altijd gezeur met mij', weet de illustrator van zichzelf. Vanuit dit oogpunt bezien staat de kwestie-**Hergé** niet op zichzelf.

Joost Veerkamp werd in 1953 in Diemen geboren. Hij verwezenlijkte zijn ambitie om kunstenaar te worden door naar de Rijksacademie van Beeldende Kunst in Amsterdam te gaan. Via illustratiewerk voor het literaire tijdschrift *Maatstaf* kwam hij in contact met uitgeverij De Arbeiderspers, die hem vroeg om ook boeken te illustreren. Dat ging niet om het gemiddelde leesvoer: Veerkamp werkte mee aan uitgaven van **Simon Carmiggelt**, **Hugo Claus**, **A. Moonen**, **Gerrit Komrij**, **Battus** en **K. Schippers**. Voor Komrij illustreerde hij een column in *Vrij Nederland* over Teringstein, een fictieve variant op de Bijlmer. 'Maar die gek leverde zijn kopij altijd vlak voor de deadline! Dan kon ik geen goede tekening meer maken. Later heeft Hugo Claus gedichten geschreven bij mijn reeds voltooide tekeningen voor de boekuitgave *Gevulde Contouren*.'

Er waren verschillende incidenten. Het eerste was nog vrij onschuldig. In 1979 tekende Veerkamp een parkeermeter na uit een strip van **Theo van den Boogaard** 'omdat het regende en ik geen zin had mijn modellen buiten op te zoeken'. Hij viel echter door de mand, aangezien Van den Boogaard een foute parkeermeter had getekend. De tekenaar van *Sjef van Oekel* ontdekte het plagiaat onmiddellijk en stapte naar de krant.

Begin jaren tachtig werd Veerkamps ontwerp voor het affiche van de Nederlandse Filmdagen door de Rijksvoorlichtingsdienst verboden. Het draaide om een collage die later in de serie *Grimeren voor beginners* werd opgenomen: koningin **Beatrix** onderging een metamorfose van zes plaatjes, om te veranderen in **Marilyn Monroe**.

Een derde rel had ook alles met *Grimeren* te maken. Veerkamp wilde **Imam Khomeini** verwerken in één van zijn 'metamorfoses' (samen met zangeres **Vanessa**!) en stuurde voor de zekerheid een briefje naar de Iraanse ambassade in Den Haag. Hij kreeg een brief op poten terug, waarin de tekenaar werd verzocht zich niet te bezondigen aan 'such an indecent act'. 'Your request is not acceptable at all and certainly will be a gross abuse to both Iranians and the Muslem Community of the world.' Veerkamp nam de brief op in de uiteindelijke bundel van *Grimeren voor beginners*.

Vervolgens kwam hij tot twee keer toe in conflict met een Nederlandse filmdistributeur. De eerste aanvaring had betrekking op Veerkamps affiche voor *De avonden*. Op de uiteindelijke poster was de handtekening van de auteur weggelakt en daar had Veerkamp zich bij de distributeur over beklaagd. Deze sloeg hard terug en weigerde Veerkamps filmposter voor *Han de Wit gaat in ontwikkelingshulp*. Iemand anders mocht met deze poster aan de slag en regisseur **Joost Ranzijn** diende voor Veerkamps werkkosten op te draaien.

Een beruchte rel betreft de strip die Veerkamp maakte voor de *Dag In Dag Uit*-rubriek van *de Volkskrant*. Er werd een contract getekend dat de tekenaar volkomen vrij liet in wat hij deed. Hij moest dan een dagstrip voor een heel jaar afleveren. Veerkamp trok anderhalf jaar uit aan voorbereidingen, maar dat duurde de Volkskrant te lang. De strip startte eerder dan de maker het gewild had. Na dertig afleveringen besloot de hoofdredactie het project te staken, aangezien uit lezersreacties bleek dat weinigen de strip konden volgen. Er gebeurde hoegenaamd niets in. Veerkamp: 'Ik werkte naar een climax toe die aan het eind van mijn contractperiode zou vallen. Zo dacht ik contractverlenging te kunnen afdwingen.' Er was een rechtszaak voor nodig om hoofdredacteur **Harry Lockefeer** tot betaling te dwingen. Veerkamp moest echter wel water bij de wijn doen: ter compensatie van de ongepubliceerde stroken leverde hij enkele illustraties aan de krant.

Vorig jaar ontwierp Veerkamp een t-shirt voor de stichting Bont voor Dieren en ook toen ging er iets mis. De organisatie was heel blij met de t-shirtactie en nodigde de betrokken tekenaars (waaronder ook Van den Boogaard en **Gerrit de Jager**) uit voor een thematische feestavond in discotheek *iT*. Veerkamp kwam in stijl: niet op leren schoenen maar op gympen. De uitsmijter van de iT weigerde hem echter binnen te laten vanwege zijn schoeisel. Dus kon de tekenaar ('Mijn avond was verpest!') terug naar huis.

Ook tegenwoordig zorgt Veerkamp voor opschudding. Boze brieven volgden op zijn postzegelrubriek in *NRC Handelsblad*, nadat hij eerst enkele ironisch-kritische noten had geplaatst bij de rol van Nederlanders in oorlogstijd en later bij het fenomeen Koninginnedag. Dergelijke reacties ontlokt zijn rubriek wel vaker, maar het heeft nooit tot echte consequenties geleid.

En dan tenslotte is daar de kwestie-**Hergé**. Hoe deze bodemprocedure gaat uitpakken is nog ongewis. Feit is dat Veerkamp wel vaker in dergelijke situaties verzeild raakt. Of zoals hij het zelf zegt: 'Het is altijd gezeur met mij.'

Waar oog en hand harmonisch samengaan

vriendenboek
JAN WESSELING

Jan Wesseling

Waar oog en hand harmonisch samengaan
- Het oog neemt waar, naar binnen en naar buiten,
en allengs is de hand niet meer te stuiten -
daar kan iets heel geïnspireerds ontstaan.

Een visualisering van het beeld
dat in het schrijvershoofd abstractie was
en dat ook bleef. Concreter wordt het pas
wanneer de pen, de verfkwast er mee speelt.

Jan Wesseling wordt zeventig. Gedreven
een leven lang door kleur en vorm en lijn.
Een vakman waar er weinigen van zijn.

Aan zijn talent het volle pond gegeven.
Hij deed geen terpentine in de wijn.
Dus huldigen we hem. Lang zal hij leven!

HOE BEDOEL JE, OP BEZOEK BIJ EEN OUDERE COLLEGA...?!
JE GAAT ME TOCH NIET VERTELLEN DAT ER NOG OUDERE TEKENAARS BESTAAN DAN JIJ...!
HA HA HA
LAAT ME NIET LACHEN
VOOR JAN WESSELING VAN JAN KRUIS
21 JANUARI '75

Toen Jan Wesseling **– de nestor van de illustratoren – zeventig werd, vond** Martin Lodewijk **dat dat niet zomaar voorbij mocht gaan. Maar ja, wat doe je voor een zeventigjarige collega?**
Zelf had Lodewijk, toen zijn strip *Agent 327* **twintig jaar werd, een** *Liber Amicorum* **gekregen, waaraan tientallen collega's hun medewerking hadden verleend. Samen hadden ze een kettingstrip gemaakt over een krankzinnig avontuur van Agent 327. Een vriendenboek was dus een aardige geste.**

Een lijst met namen was snel gemaakt. Er stond al vlug een twintigtal mensen op die iets aardigs konden schrijven of tekenen. Echter, van het één kwam het ander en voordat Lodewijk er zelf erg in had, was de lijst van medewerkers en kennissen uitgegroeid tot zesenvijftig! Zij reageerden allemaal enthousiast op het idee en de inzendingen zijn dan ook stuk voor stuk juweeltjes geworden. Het zou te ver gaan om ze allemaal op te sommen, maar een aantal mag niet onvermeld blijven:

- **Daan Jippes** maakte een tekening in kleur, waarop hij samen met zijn vrouw in de wastobbe zit te badderen in het gloeiendhete Californië;
- **Marten Toonder** schreef een warme brief, waarin hij Wesseling bedankte voor de prettige samenwerking in de tijd dat Wesseling als tekenaar aan de Toonder Studio's was verbonden;
- **Frans Piët** – zelf negentig – maakte een tekening in kleur van *Sjors en Sjimmie*;
- **Thea Beckman** schreef een bespiegeling over het ouder worden;
- **Peter de Wit** stuurde een foto waarvoor hij zelf poseerde met in zijn handen *Het geheim van Rotterdam*, een boek waarvoor Wesseling het omslag schilderde. Bij de foto zat een briefje, waarin De Wit vertelt dat toen Lodewijk hem belde, zijn zoontje net in dit boek zat te lezen;
- **Paul Geerts** maakte een tekening van een ietwat aangeschoten Lambik, die van het verjaardagsfeestje van Wesseling terugkomt;
- **Börge Ring** haalde een herinnering op

WEET JE, ER ZIJN WEINIG MENSEN WAAR DE GENERAAL ZIJN PET VOOR AF NEEMT MAAR VOOR JAN GAAT'IE DESNOODS DE REST VAN ZIJN LEVEN BLOOTSHOOFDS...
HO, VOOR JAN WIL IK WEL WAT MEER ONTBLOTEN.
PETER DE SMET

door

ROB VAN DER NOL

aan hun tijd op de Toonder Studio's;

- **Paul Biegel** – zelf ooit als schrijver aan de Toonder Studio's verbonden – schreef een lange brief.

Enkele andere namen van medewerkers aan dit boek zijn: **Joost Swarte**, **Willy Lohmann**, **Jan van Haasteren**, **Thom Roep**, **Bert Bus** en **Carol Voges**.

Wesseling kreeg het boek half maart en gevraagd naar zijn reactie zei hij: 'Ik ben diep onder de indruk van wat Martin, samen met **Jan Kruis**, heeft gedaan. Al die warme reacties van al die vrienden en collega's. Ik weet niet goed hoe ik dat moet verwoorden. Frans Piët, die met zijn negentig jaar nog een tekening voor me maakt – in kleur! Marten Toonder, die een zeer hartelijk brief schrijft. Te veel om op te noemen. Wat mij vooral raakt, is, dat naast al die lieve reacties van vrienden en bekenden, er zoveel bijdragen zijn van mensen die ik helemaal niet ken, en die mij, of althans mijn werk, wèl kennen en de moeite hebben genomen een bijdrage aan dit boek te leveren. Ik heb er gewoon geen woorden voor!'

De hierbij afgebeelde bijdragen bewijzen, dat het inderdaad allemaal van zeer hoog niveau is. We zien het gedicht dat **Jan Terlouw** schreef, de schitterende bijdrage van **Jan Kruis**, de ontroerende tekening die **Piet Wijn** maakte, de ode die **Henk Kuijpers** bracht aan de schepper van *Marion*, **Peter de Smet**, die beleefd zijn hoed afnam en ten slotte **Don Lawrence**, die een beetje leven in de brouwerij bracht ...

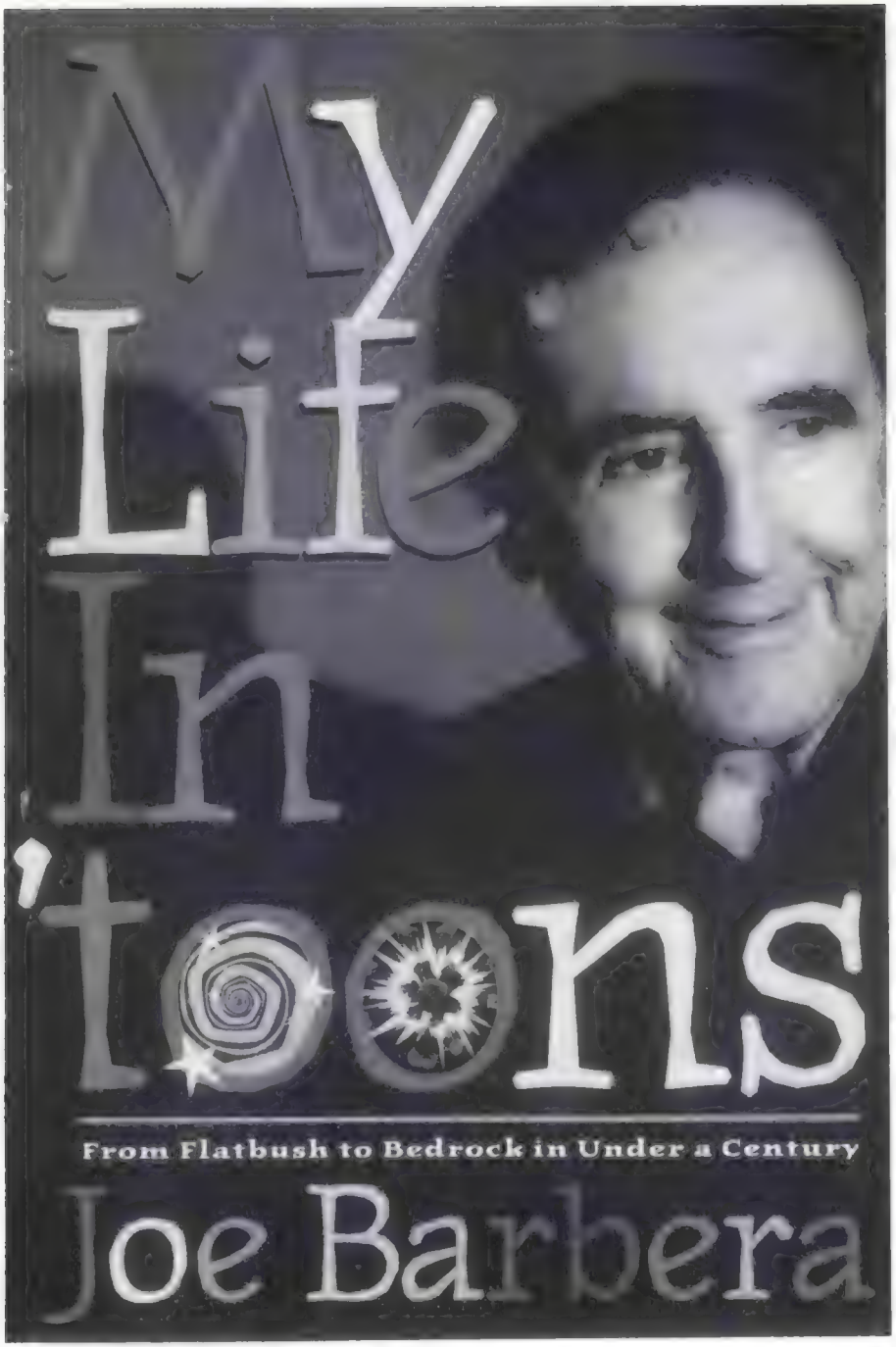

JOE BARBERA: I

Geen enkele studio – noch Disney, noch Warner – heeft meer tekenfilms voor het hele gezin afgeleverd dan *Hanna-Barbera*. **En bijna alle karakters in die films komen uit de fantasie van** Joe Barbera. **Barbera groeide op in New York en ging bij een bank werken toen hij van school kwam. Maar rekenen was niet zijn sterkste vak. Na zes jaar hield hij het voor gezien. En toen hij Disney's eerste tekenfilm** *Skeleton Dance* **had gezien, wist hij wat hij wilde doen: animatie. Na een poos als freelance cartoonist bij een New Yorks blad te hebben gewerkt en legendarische jaren bij Warner achter de rug te hebben gehad, richtte Barbera in 1958 samen met** Bill Hanna **zijn eigen studio's op.**

Die Hanna-Barbera studio's liggen aan een drukke verkeersader in *Hollywood*. Je rijdt er zo voorbij als je niet goed oplet. Fred Flintstone lacht je toe vanaf grote vlaggen en spandoeken; het gebouw zelf is vrij gedrongen en ietwat verkommerd. Het bureau van één van de twee grote bazen is echter anders: een overladen, donker interieur waar de zon nauwelijks binnenkomt. Het is een grillige ruimte, ontstaan uit twee kleinere kamertjes waaruit een muur is weggehaald. Aan de wanden hangen veel foto's van jaren terug maar ook recentere opnames van allerhande vieringen. De krasse tachtiger **Joe Barbera** komt er bijna overal op voor. Een echt bureau staat er niet. Wel een grote conferentietafel in zwaar mahoniehout. 'Ik heb dat niet nodig,' beweert hij, 'Ik hoef niet aan een bureau te zitten en uit de hoogte te doen. Ik heb ruimte nodig.' Het grootste deel van de ruimte in zijn kantoor wordt echter ingenomen door pluchen knuffels,

door
ARNEL LEFEVERE

rubberen en plastic poppetjes en grote kartonnen tekenfilmhelden zoals *The Flintstones* en *Yogi Bear*. Daartussen onopvallend kleine figuurtjes uit *De Snorkels*, *De Smurfen*, en *Johan en Pirrewiet*. Niet zo gek als je weet dat de Smurfenreeks voor tv door de studio's van Bill Hanna en Joe Barbera is gemaakt.

Jelly Beans

Barbera veert recht op uit zijn comfortabele fauteuil en wijst een ingelijste brief aan: 'Onlangs van **Bill Clinton** gekregen. Ik heb hem echter nooit ontmoet. **George Bush** wel. Ik ben ooit een keer in *the oval office* in Het Witte Huis geweest. Op de tafel voor mij stond een schaaltje met *jelly beans*, wijngummetjes zoals Yogi Bear ze ook eet. Neem maar, zei Bush. Ik nam dus een handvol en at ze op. Dat had ik niet moeten doen. Ik had ze moeten meenemen naar huis en moeten laten vergulden. Dan had ik een souvenir van mijn president gehad.' In eenzelfde adem biedt hij aan: 'Hier staat ook een schaaltje. Tast maar toe'. 'Nee. Dank u,' probeer ik, 'ik zal er wat meenemen om ze te laten vergulden.' Barbera schiet daarop warempel in de lach.

U blijkt nogal gesteld te zijn op al die eerbetuiging?

Joe Barbera: Zeker. Dit bij voorbeeld (hij grijpt naar een immense lens; een soort vergrootglas op een sokkel gemonteerd) heb ik onlangs gekregen. Het stelt een tv-kijkend oog voor. Het werd uitgereikt aan grote tv-persoonlijkheden. Tegelijkertijd met mij kreeg ook **Oprah Winfrey** er één. Dat heeft trouwens voor grote hilariteit gezorgd. Wij stonden samen op het podium met dat ding voor ons. Plots begon de hele

zaal lacherig te doen. Na een tijdje besefte Oprah dat men het op haar gemunt had. Zij hield het vergrootglas pal voor haar diepuitgesneden decolleté.

U heeft hier een immense bibliotheek. Staat uw zelfgeschreven biografie er ook al tussen?
Weet je, ik heb nu een heel nieuw leven. Vroeger was ik tekenaar, nu ben ik auteur. Hoewel, auteur ... Ik heb gewoon alles gedicteerd aan Alan, mijn schrijver. Ik vertelde hem alles en hij noteerde. Ik herinner me zelfs zijn familienaam niet meer. Nee ... geintje. Ik heb het gewoon allemaal zelf geschreven. Het boek staat nu al in de bibliotheek van New York.

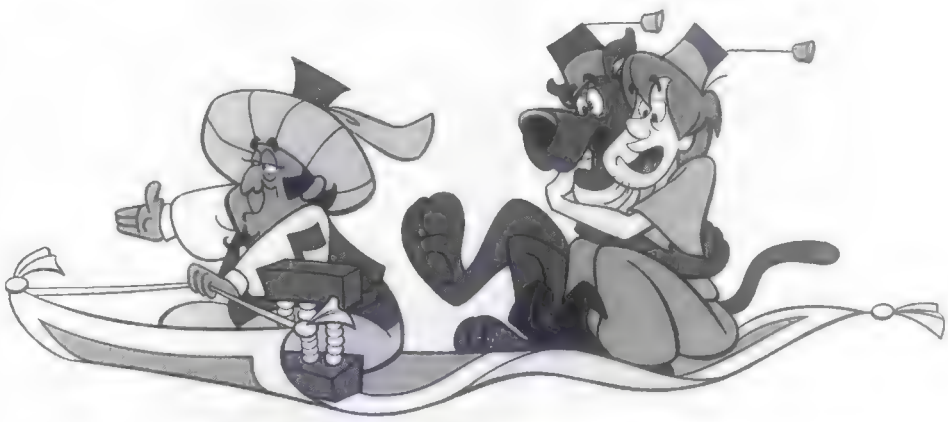

Scooby Doo en Shaggy in *Arabian Nights*.

Concerto

Waar kijkt u met plezier op terug? Waarin bent u uitzonderlijk geslaagd in uw leven?
Ik heb net een gevoelige brief gekregen van een man die iedere dag één brief schrijft. Hij vindt dat hij met zijn leven niets heeft aangevangen, en stuurt zijn brieven naar personen die wel iets van hun leven gemaakt hebben.

Maar waar bent u nu trots op? Welk filmpje bij voorbeeld, draagt uw voorkeur weg?
Dat is niet gemakkelijk te beantwoorden. Ik heb een bijzondere sympathie voor *Cat Concerto* van *Tom en Jerry*. Je hebt het misschien ooit gezien. Tom moet een klassiek concert spelen en daarbij gebeuren de gekste dingen: zijn manchetten zakken af, het borststuk van zijn gesteven hemd knalt in zijn gezicht, de piano klapt op ongepaste momenten dicht. Maar het ergste is dat zijn muizenmaatje Jerry in de piano ligt te slapen. En die is niet van plan om zijn rust te laten verstoren door een concertpianist. Er ontstaat dus een venijnig gevecht tussen de kat en de muis. En dat op de muziek van **Richard Wagner**.

En waarom heeft dit filmpje voor u zo'n speciale betekenis?
Wij hebben er in 1946 een *Oscar* voor gekregen. Maar wat sterker was: we hadden hem bijna moeten afstaan aan **Friz Freleng** van Warner Brothers. Dat zit zo. Ieder jaar werden dezelfde kandidaten genomineerd voor de Oscar voor de beste geanimeerde korte film: **Walt Disney**, **Friz Freleng** voor Warner, de mensen van *Mister Magoo* en wij dus. Wij hebben in totaal zeven keer een Academy Award gekregen voor Tom en Jerry. Voor een kat en een muis, begrijp je? Maar in '46 zaten we wel met een eigenaardige samenloop van omstandigheden. Friz Freleng had een filmpje bij de genomineerden dat *Bunny Concerto* heette. Het ging over een konijn – Bugs Bunny – dat een klassiek concert moest spelen. Op muziek van Richard Wagner. Toeval, hè? En met precies dezelfde visuele grappen: afzakkende manchetten, omhoogrollende bef, dichtslaande piano. Maar ik vroeg mij af wat opeens een muis in de piano van Bugs Bunny kwam doen. Tom de kat, met een muis? Okay. Maar Bugs Bunny? Zie jij het verband tussen een konijn en een muis? Op de voorstelling van de filmpjes kwamen wij met Tom & Jerry als eerste aan de beurt, en Friz Freleng als laatste. Ik denk wij de Oscar niet hadden binnengehaald als de volgorde omgekeerde was geweest.

Yogi Bear, Boo Boo en Ranger Smith in *Yogi The Easter Bear*.

En waren die identieke verhalen zuiver toeval?
Ja. Puur toeval. Ik ken Friz al lang genoeg; ik heb jaren met hem samengewerkt en heb hem na dat voorval nog talloze keren gezien. Hij is een goede vriend van mij, en hij blijft mij verzekeren dat dit gewoon een gek toeval is.

Sicilië

Uw naam klinkt Europees. Waar komt u eigenlijk vandaan?
Mijn grootmoeder verhuisde in 1898 van haar plattelandsdorpje Schiacca, in het zuiden van Sicilië, naar de Lower East Side in New York. Een vraag die ik vaak gesteld krijg is, wie ik het meest bewonder. Haar dus. Mijn grootmoeder had een uitzonderlijk gevoel voor humor.

Is er iets van uw karakter terug te vinden in uw tekenfilms?
Al mijn filmhelden hebben een warm karakter. Ik ben een fan van comedy. Ik hoor mensen vaak vergelijkingen maken tussen mij en Fred Flintstone. En dat zie ik als een compliment. De enige overeenkomsten tussen mijn karakter en andere karakters die ik zie, zijn **Laurel en Hardy**.

Waarom doet u dit eigenlijk nog altijd? Waarom stopt u niet, en gaat u op reis met uw vrouw?
Jij kent zeker mijn vrouw niet! Waar moeten wij naartoe? Met al die oorlogen. De wereld gaat kapot. Het is veel te gevaarlijk om te reizen. De beste ontspanning is gewoon tekenfilms kijken. (Feit is dat Joe Barbera een hekel heeft aan vliegen. AL)

In de wereld van geweld –zoals u dat noemt– worden steeds meer tekenfilms met geweld gemaakt. Waarin zijn de produkties van Hanna-Barbera anders?
Er zit veel fun in. Tom en Jerry bij voorbeeld is toch puur entertainment. Hoewel er jaren geleden commentaar kwam op het taarten gooien. Dat zou te agressief zijn. Nu vraag ik je? Is dat geweld? De mensen rolden daarvoor vroeger over de grond van het lachen. Onze oude animatiefilms van veertig jaar geleden lopen nog iedere dag ergens op een zender. Hele generaties zijn daarmee groot gebracht. Ook onze nieuwe tekenfilms zoals *Johnny Quest*, *Dexter's Laboratory* of *The Powerpuff Girls* moeten dertig jaar mee kunnen. Veel tekenfilms van nu zijn niet tijdloos. *The Simpsons* bij voorbeeld. Prachtige eigentijdse dialogen en aantrekkelijke animatie, maar te tijdgebonden. *Beavis en Butt-head* is weer voor een beperkte doelgroep. Net zoals *Ren & Stimpy* (een succesreeks op het Amerikaanse kindernet Nickelodeon met nogal directe agressieve humor, die ook bij de AVRO loopt, iedere dinsdag om half zes. AL).
Mijn favoriete helden zijn momenteel overigens *Calvin and Hobbes*. Het is een prachtige reeks met zalige karaktertje. We zijn op dit moment zelf bezig met een gelijkaardige animatiereeks.

U houdt dus ook niet van dat interactieve gedoe, waarbij kinderen zelf met hun cd-rom animatiefilmpjes kunnen maken?
Daar doe wij niet aan mee. Er komen geen cd-roms of videospelletjes. Het publiek gaat al gauw denken dat je geen tekenfilms meer maakt. Ga maar na: waar lopen nu nog tekenfilmpjes in bioscopen? Wij gaan nog van de kracht van een goede animator uit. Iemand die verbeelding heeft. Ken je de tv-reeks *Seinfield*? Dat is een goede cabaretier met genoeg verbeelding. Als **Kramer** op het podium komt, maakt hij altijd een goede entree. Dat is belangrijk. Iemand die dat begrepen heeft, is een goed artiest.

Zijn er Europese tekenfilms of strips waar u jaloers op bent?
Ik had gehoopt op de animatiereeks van *Asterix*. En de besprekingen waren al tamelijk vergevorderd, maar plots werd alles afgeblazen. De Fransen wilden opeens niet meer dat Amerikanen hun reeks zouden animeren. Raar.

Barbera's leven te boek

Na jaren aandringen van uitgeverijen heeft **Joe Barbera** eindelijk zijn biografie, *My Life in 'Toons*, op de wereld losgelaten. Het is een vrolijke verzameling anekdotes geworden, waarin hij geen blad voor de mond neemt. Barbera geeft schaamteloos kritiek op collega's en mensen uit de entertainment-industrie maar spaart ook zichzelf niet. Het boek moet het vooral hebben van de grappen en de emoties, maar geeft een vrij warrig overzicht van zijn professioneel leven. *My Life in 'Toons* is vlot geschreven en stoer onder woorden gebracht, maar kinderlijk genoeg om een duidelijk beeld te geven van de branie-achtige denkwijze van deze krasse tachtiger.

Joe Barbera, My Life in 'Toons, uitgegeven bij Turner.

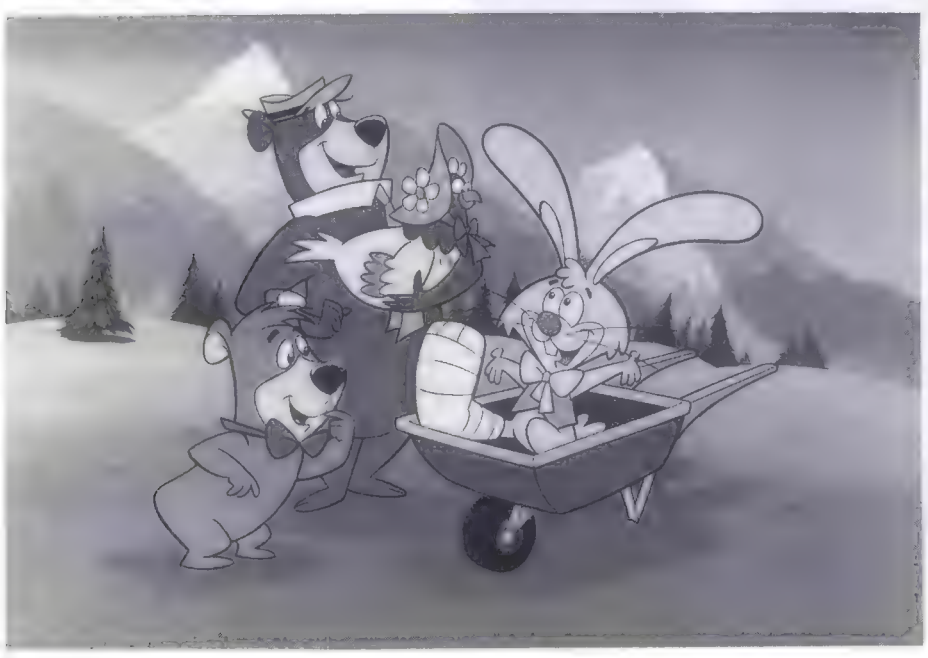

Yogi Bear, Boo Boo en de Paashaas in *Yogi The Easter Bear*.

AGENDA

t/m 30 juni
Expositie 'De andere wereld van Marten Toonder', Openbare Bibliotheek, Joris Dircksenstraat 20, Breukelen.
t/m 1 juli
Disney-verkoopexpositie 'The Art of Animation', De Bijenkorf (2e etage), Coolsingel, Rotterdam.
t/m 18 augustus
Hanco Kolks expositie 'Casanova Experimenti', Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam.
t/m 3 september
Grote Disney-expositie 'De magie van Disney', Noordbrabants Museum, Verwersstraat 41, 's-Hertogenbosch (073-877877).
t/m 10 september
Overzichtstentoonstelling van Dick Bruna, Museum Flehite, Westsingel 50, Amersfoort.
t/m 16 september
Expositie '50 jaar Suske en Wiske', Gemeentebibliotheek Rotterdam, Hoogstraat 110, Rotterdam.
t/m 1 oktober
Expositie rond het 50-jarig bestaan van Suske en Wiske, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
25 juni
Stripfestijn op het Scheffersplein, Scheffersplein, Dordrecht.
1 juli t/m 31 augustus
Expositie Zone 5300, Gemeentebibliotheek Rotterdam, Hoogstraat 110, Rotterdam.
15 juli t/m 6 augustus
10e Fristi Stripfestival, Koksijde, België.
29 juli t/m 15 augustus
Stripfestival Middelkerke, Middelkerke, België.
2 en 3 september
10e Brabants Stripspektakel, Zaal Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef, Valkenwaard.
2 t/m 23 september
'Worlds of colour, an exhibition of contemporary comic book and fantasy art', Fisherton Mill Design & Contemporary Craft Emporium, 108 Fisherton Street, Salisbury, Wiltshire, Engeland.
14 september t/m 1 oktober
Tentoonstelling '50 jaar wel en wee, emoties uit Suske en Wiske', Galerij I.A.C. De Kunstgang, Zuivelmarkt, Hasselt, België.
30 september en 1 oktober
5e Hasseltse Striptweedaagse, Cultureel Centrum, Hasselt, België.
3 oktober 1995 t/m 7 januari 1996
Expositie rond de Italiaanse auteur Andrea Pazienza, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
7 en 8 oktober
8e Internationale Stripfestival, Durbuy, België.
14 en 15 oktober
13e Fête de la BD du Pays Montbéliard, Audincourt, Frankrijk.
20 t/m 22 oktober
De Stripdagen, Het Turfschip, Breda.
7 november t/m 21 december
Expositie 'The road to Maus', de ontstaansgeschiedenis van de strip van Art Spiegelman, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
9 en 10 december
11e Stripgidsdagen '95, Turnhout, België.

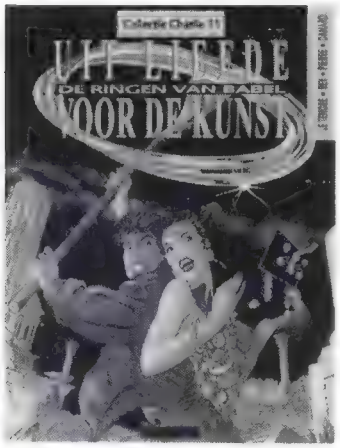

Uit liefde voor de kunst 2: De ringen van Babel

(Collectie Charlie Plus 11)
Le Tendre & Rey & Pierre & David
Dargaud 1994
ISBN 90-6793-369-4
Prijs *f* 11,25 / Bfr.225
(56 pagina's, kleur, s.k.)

Nadat *Uit liefde voor de kunst* een veelbelovende première kende met *De affaire van Rotten* (tekenwerk van *Dubbel Ik*-auteur **Béhé**), wordt de lezer andermaal geconfronteerd met de schier onuitputtelijke inspiratiebron die de (kunst)historie nu eenmaal voor de striptekenaar vormt.
Het tweede deel *De ringen van Babel* begint met een kleine geschiedkundige verhandeling over de Spaanse godsdienstijveraar **Priscillianus van Avila**, die als inspirator geldt voor de ascetische beweging.
Als vooraanstaand leek stond Priscillianus voor een systematische onthouding van zinsgenot uit religieuze overwegingen, al dan niet gepaard gaande met fanatieke zelfkastijding (de kritische lezer begrijpt al ras wat Priscillianus hier bedoelde ...).
Die visie, hoe vroom ook, werd in ieder geval niet gedeeld door **Damasus** en **Ambrosius**, respectievelijk bisschop van Rome en Milaan, en het lukte de vijanden van de geestelijke dan ook snel, hem verdacht te maken als aanhanger van de manicheïstische leer, een dualistische visie die twee goddelijke wezens voorschreef.
Een tamelijk progressief standpunt, zo stelde de conservatieve synode van Bordeaux en het resultaat was dat Priscillianus wegens ketterij (maleficium) het eerste slachtoffer ooit werd van foltering en executie van en door Christenen.
De ringen van Babel, die Priscillianus' vinger zouden hebben gesierd, symboliseerden het ideaal van deze Spaanse martelaar: een universeel verbond van de drie bijbelse Godsdiensten.
Wanneer zoveel eeuwen later de opgravingen van Salamanca beginnen, vrezen de conservatieve krachten binnen de Katholieke kerk dat een eventuele vondst van deze Ringen van Babel de (priscilliaanse) drang naar oecumene (één kerk die alle Christenen verenigt) zal doen toenemen.
Het moge duidelijk zijn dat **Le Tendre** en **Rey** met hun grondige documentatie een, op zijn zachtst gezegd, opmerkelijk thema hebben aangeroerd.
Jammerlijk genoeg komt de lezer, die hierbij zijn verwachtingen al te hoog gespannen heeft, snel bedrogen uit.
Het aanvankelijk zo aardige niveau van de vertellers zakt al snel naar het bedroevende peil van het clichématige leitmotiv van 'Op-Jacht-Naar-De-Schat', waarbij, de als hoofdpersonen nauwelijks geloofwaardige, Gregoire en Anthea hun voorspelbare partijtje meeblazen.
Het uiterst wisselvallige tekenwerk van **Danard** brengt de lezer ook al geen verlichting. Danard wisselt fraaie sfeervolle platen met zijn soms aandoenlijk experimentele perspectieven (overigens kien ingekleurd door **Chagnaud**), helaas regelmatig af met lege hokjes waarin houterige kobolds met een potsierlijk gemis aan beweging een actie veinzen. Lang kijken naar deze platen doet de lezer pas voelen wat priscilliaanse zelfkastijding de facto inhoudt.

TV

*

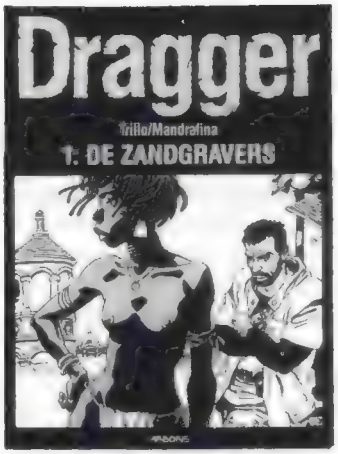

Dragger 1: De zandgravers

Mandrafina & Trillo
Arboris 1994
ISBN 90-343-2540-7 (h.k.)
ISBN 90-343-2539-3
Prijs *f* 17,95 / Bfr.360 (h.k.)
f 8,95 / Bfr.180
(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

De wereld na de bom volgens **Trillo**. Deze auteur is bij de meesten bekend van de uitstekende reeks *Fulu*. Ook in *Persecution* vinden we van hem een kort verhaaltje terug. En het is volgens deze formule dat *De zandgravers* geschreven is. Vier korte verhaaltjes in de 'world after'. De wereld is veranderd in één zandwoestijn, al de zeeën zijn opgedroogd. Hier vinden we Dragger, hij die sporen zoekt, en Tali, zij die boom wordt, de twee hoofdpersonen van deze reeks. Dragger is een gerenommeerd spoorzoeker en van heinde en verre komen de raarste personages naar hem toe om allerlei zaken op te sporen. Voor de bewoners van deze wereld zijn de twintigste eeuwse voorwerpen zeer waardevol, en dikwijls vormen ze het hoofdbestanddeel van hun riten.
Zo vraagt in het eerste verhaaltje een Japanner aan Dragger om hem naar de gevaarlijke zuidelijke stad te brengen. Aldaar moet de oosterling zoveel mogelijk foto's nemen om tegenover zijn Goden te bewijzen dat hij die heilige plek bezocht heeft.
Als je de bovenstaande verhaallijn geslaagd vindt, dan is *De zandgravers* een album voor jou. Mij lijkt het allemaal iets te gemaakt, waarbij de clou meestal kant noch wal raakt. Ook de confrontaties tussen de cynische Dragger en de jonge onstuimige Tali brengen hier geen verandering in.
Alles wat we van de omgeving te zien krijgen zijn verlaten zandvlakten, ruïnes, zand en eenzaten. Nergens is er sprake van industrie; hoe kunnen deze mensen overleven in deze wereld en daarenboven waar halen ze de middelen om gebruik te maken van twintigste eeuwse technologie (filmrolletjes, benzine)?.
De tekenstijl van **Mandrafina** doet me lichtelijk aan **Pratt** (*De Woestijschorpioenen*) denken, terwijl de inkleuringen zeer veel weghebben van de eerste *Axel Moonshines*.
Na het lezen van dit album krijg je de neiging te doen wat Tali op de achterflap demonstreert: achteloos het boek over je schouder weggooien; bof.

MC

**

Margo en Oscar Pluis 1: Luizebol
Margo en Oscar Pluis 2: De bende van Rimpelvel

De Brab & Zidrou & Falzar
Casterman 1994
ISBN 90-303-4311-7 (deel 1)
ISBN 90-303-4313-3 (deel 2)
Prijs *f* 9,95 / Bfr.195 per deel
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Het ondeugende zwerfhondje Oscar, het meisje Margo uit een kinderrijk gezin dat het beestje als huisdier wil hebben en haar ouders die daar niets van moeten hebben. Zie hier de ba-

sisingrediënten die **De Brab**, **Zidrou** en **Falzar** hebben gebruikt voor hun serie *Margo en Oscar Pluis*. Vorig jaar verschenen het eerste deel *Luizebol* – waarin in elf, vier pagina's tellende verhaaltjes wordt gevarieerd op bovengenoemd thema – en deel twee, *De bende van Rimpelvel*, een lang verhaal.
In *Luizebol* is merkbaar dat de kracht van de makers niet ligt in het schrijven van korte, pakkende scenario's. Ze slagen er niet in om met het door hun gekozen concept fantasievol om te gaan. Na vier verhaaltjes slaat de verveling toe: Oscar doet in al zijn onschuld iets ondeugends, Margo's ouders sturen het beestje weer het zwerversleven in, maar het hondje kruipt 's avonds weer stiekem bij Margo in bed. Eind goed, al goed. Iedere keer weer.
De bende van Rimpelvel is een veel geslaagder album dan *Luizebol*. Hierin ontmoeten Margot en Oscar een bejaarde man die zich voordoet als een heuse boef, mijnheer Rimpelvel. Hij demonstreert hun een bankoverval en belooft Margo en haar broertjes en zusjes de fijne kneepjes van het inbrekersvak te leren. Bovendien zegt hij Margo's ouders toe Oscar te verzorgen, een initiatief dat uiteraard in goede aarde valt bij de beide echtelieden. Hoewel je de ontknoping van dit album lang voor de laatste pagina ziet aankomen, is een belangrijk pluspunt van *De bende van Rimpelvel* dat door de lengte van het verhaal het scenario fantasierijker kon worden uitgewerkt. De noodzaak om, zoals in *Luizebol*, in vier pagina's tot een grappige pointe te komen is hier afwezig. Het frisse en vrolijke tekenwerk in beide albums maakt duidelijk welke doelgroep De Brab, Zidrou en Falzar voor ogen hebben gehad: kinderen tussen de negen en dertien jaar, die met name aan *De bende van Rimpelvel* veel plezier kunnen beleven.

LB

**

Duimelijntje

Warner Home Video 1995
Bestelnummer SCV24000
Prijs ƒ39,95 / Bfr.799
(±83 minuten, Alle leeftijden)

Niemand heeft zo'n immense promotiemachine om zijn tekenfilms onder de aandacht van het publiek te brengen als Disney. Daarom is het extra zielig dat een oud-Disney-animator als **Don Bluth** in de publieke belangstelling altijd moet onderdoen voor zijn ex-werkgever. Want *The secret of Nimh* en *An American tail* waren zeer vakkundige animatiefilms. En dat is zijn nieuwe *Duimelijntje*/*Thumbelina* ook (*Thumbelina* is de oorsponkelijke Engelstalige versie). Het verhaal van **Hans Christian Andersen** werd grappig verwerkt en biedt heel wat onderhoudende momenten met veel muziek, humor en drama. De beelden zijn soms iets te nadrukkelijk van live-actionbeelden overgetrokken of met de computer gegenereerd maar storen doet dat niet. De charme en uitstraling maken veel goed. En sympathiek is het kleine meisje ook. In feite is ze zo klein (een duim groot) dat ze geen vrienden heeft, maar op een dag maakt ze kennis met de elfenprins. Zijn knorrige ouders vinden dat mensenkind maar niks en ook de zingende mevrouw Pad (in het Nederlands prachtig neergezet door **Heddy Lester**) bevalt dat niet. Duimelijntje wordt ontvoerd en de Prins vriest vast. Maar dan komen een reeks hartverovernde karaktertjes in beweging. Een film die meeslepend is door zijn vrolijkheid en sterke personages.

AL

****

Lois & Clark, The new adventures of Superman

Warner Home Video 1994
Bestelnummer SCV 13098
Prijs ƒ29,95 / Bfr.599
(±89 minuten, 12 jaar)

Verfilmingen van strips of comics vallen altijd tussen twee stoelen: ze missen het typische van de tekenverhalen (grafische hoogstandjes en directheid) maar zijn ook zelden volwaardige speelfilms (met menselijke emoties en personages van vlees en bloed). De pilotfilm van *Lois & Clark* – die toch erg ver van de originele *Superman*-comic staat – heeft echter dat ietsje meer. Lois Lane is een prachtig krengetje en Clark is een smeerlap van een macho die het echter schitterend kan verkopen met zijn galante houding en innemende lach. Maar zij barst in tranen uit bij de minste soap en hij moet zijn outfit laten maken door zijn mammie. Bijna zou je 'm willen knuffelen en afraden om dat belachelijke pak te dragen. Het zijn twee hartverovernde karakters die prachtig vertolkt worden door **Teri Hatcher** en **Dean Cain**. Grote acteurs zijn het niet maar hun persoonlijkheid houdt het flinterdunne verhaaltje overeind. Lex Luthor saboteert een ruimtemissie om zijn eigen tuig in een baan om de aarde te kunnen brengen. Dat moet dus vermeden worden door Superman en het verslag van die heldendaad komt in The Daily Planet. Plattelandsverslaggever Clark Kent delft het onderspit en sterjournaliste Lois Lane schittert als sterjournaliste. Christopher Reeve, eat your heart out!

AL

****

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod stripposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD

GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat
In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen
Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

EN VERDER...

– ***Aladdin: De wraak van Jafar*** *(Disney, Geïllustreerde Pers). Het vervolgverhaal van Aladdin, dat alleen op video is verschenen, is nu ook uitgebracht in de serie Disney Filmstrip. Voor de echte Aladdin die-hard. ** (RS)*

– ***Bakelandt 65: De maskers van Venetië*** *(Leemans, Standaard). Deel 65 alweer van Bakelandt. Deze Robin Hood-achtige held uit de tijd van Napoleon Bonaparte trekt in deze aflevering naar Venetië. Hier zal Rooie Rita (Bakelandts bijdehante vriendin) de erfenis van haar moeder Giacomo Casanova kunnen ophalen. (Het precieze verhaal over deze erfenis staat in het deel 64 van Bakelandt, De Erfenis van Casanova). Natuurlijk liggen er gemaskerde kapers op de loer, maar o zo verrassend overwint toch weer het goede. ** (AW)*

– ***De jonge jaren van Blueberry 9: De prijs van het bloed*** *(Wilson/Corteggiani, Big Balloon/Dargaud). Anti-held Blueberry wringt zich weer in allerlei bochten in een vakkundig gemaakte aflevering. Het bijzondere karakter van deze strip is helaas natuurlijk allang verdwenen door de overvloed aan deelseries. ** (RS)*

– ***Dommel 32: Hond van alledag*** *(Dupa, Lombard). 46 Pagina's gags voor jong en oud. Soms zijn ze hilarisch, soms alleen maar geestig, soms een beetje flauw, maar slechts zelden zo vervelend dat het lezen ervan verspilde moeite is. ** (HW)*

– ***Donald Duck 83: Donald Duck als journalist*** *(Barks, Geïllustreerde Pers). Dagobert als fortuinzoeker was een betere titel geweest, met al die Dagobert-verhalen. Het waarom van deze Dagobert-overdaad weten we sinds de Disney-special van Stripschrift. En het moet nogmaals gezegd: het is jammer dat nergens wordt vermeld wanneer wat is verschenen. ** (RS)*

– ***Donito 4: Het pirateneiland*** *(Conrad, Dupuis). Een mengeling van droge, absurde en subtiele humor maakt dit jongensboekachtige verhaal tot een waar leesspektakel voor alle leeftijden. *** (HW)*

– ***Dubbel ik 2*** *(Behe/Toff, Oranje). Een spannend verhaal dat gesitueerd is in de nabije toekomst. Binnen de grenzen van het waarschijnlijke wordt een angstaanjagende plot uitgewerkt. Intelligent en goed gemaakt. **** (SR)*

– ***De grote rivier 4: Huzaren in het noordwesten*** *(Hiettre/Aillery, Dupuis). Dit verhaal, dat als historisch verantwoord en leerzaam wordt gepresenteerd via een uitermate onsamenhangende inleidende tekst, is voor de rest gewoon een helder getekend en aardig verhaal. *** (SR)*

– ***Isabel 12: De vijf volken*** *(Will/Delporte, Dupuis). Isabel raakt met haar vrienden verzeild op een eiland waar iedere beroepsgroep ruzie heeft met een andere. In die hectische omgeving moet ze het raadsel rond de verdwijning van het stoffelijk overschot van de stamvader van Hermes ophelderen. ** (HW)*

– ***Jim Cutlass 4: Storm over het zuiden*** *(Rossi/Giraud, Casterman). Het album kent geen gebrek aan drama, actie, spanning of humor en het verhaal wordt meesterlijk verteld in een prachtig tempo. Daarnaast is het tekenwerk fantastisch en ademt elk plaatje een geladen sfeer uit. Kan het nog mooier? **** (HW)*

– ***Kiekeboe 65: De come-back van Dede*** *(Merho, Standaard). Degelijke Vlaamse strip die met dit verhaal regelmatig goed is voor een glimlach. Jammer alleen dat de covertekening – met acht Kiekeboe's tegen één Dede – al zoveel van de clou verraadt. ** (RS)*

– ***De kleine zeemeermin: De paarse kwal*** *(Disney, Geïllustreerde Pers). Ariël krijgt te maken met Ombrella, een kwal die is verbannen uit zijn eigen land. Als metafoor voor het asielzoekersbeleid is deze strip niet helemaal geslaagd. Wie het boek wil lezen als een leuke stripversie van de korte tekenfilm, zal echter geen reden tot klagen hebben. ** (HW)*

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****** grote klasse!**
***** goed**
**** redelijk**
*** slecht**
o abominabel

– ***MacCoy 19: De geheime brief*** *(Palacios/Gourmelen, Dargaud). Pointillistisch of psychedelisch? Of beide? De tekenstijl van Palacios blijft me verbazen. Ook het verhaal overigens, waarin het draait om een foute generaal en een bekende Amerikaanse frisdrank. Nogal vergezocht, maar wel met komische trekjes. ** (RS)*

– ***De macht der onschuldigen 2: Amy*** *(Hirn/Brunschwig, Oranje). Ook in het tweede deel van deze cyclus veel corruptie en geweld. Helaas is het scenario (wederom) te gekunsteld en het tekenwerk inconsistent. Om over het vertaalwerk maar te zwijgen... 0 (LB)*

– ***Marsupilami 8: De tempel van Boavista*** *(Batem/Yann/Franquin, Big Balloon). Een aardig, onderhoudend, bij vlagen komisch en schijnbaar pretentieloos avontuur vol leuke vondsten. Zeer geschikt voor een aangename verpozing tussen de afwas en het NOS-Journaal. *** (HW)*

– ***De Mini-mensjes 31: Tchakakahn*** *(Seron, Dupuis). De mini-mensjes zijn Robbedoes-look-a-likes en beleven in deel 31 weer een erg vreemd avontuur. Toch wekt het verhaal de indruk dat het op de toppen van het post-modernisme in hallucinerende toestand is gecreëerd. De kaders om de plaatjes heen zijn het toneel van auto's, een vliegtuig (dat per ongeluk het verhaal binnenvliegt) en een muis die uiteindelijk de lijdensweg van Seron beëindigt door de laatste pagina op te eten. Toch zitten er originele wendingen in het sience-fictionverhaal. Zelfs zo origineel dat ook Seron zich er niet meer uit kan redden (hoewel de oplossing met de muis erg knap gevonden is). Hij gaat dit wellicht proberen in deel 2 van de Tchakakahn (Mini-mensjes deel 32). ** (AW)*

– ***Oknam 3: Het witte requiem*** *(Roels/Renard, Dargaud). Stuk voor stuk leggen de leden van een bergexpeditie het loodje. De minder moordlustige lezer vraagt zich wellicht bij pagina vijftien al af hoelang hij nog op de ontknoping moet wachten. ** (HW)*

– ***De Poolster 2: De nacht als een Arabisch paard*** *(Delaby/Delisse, Lombard). Dit belooft een bijzondere middeleeuwen-strip te worden. Een soort diabolische mix tussen Thorgal en De Torens van Schemerwoude. In de gaten houden! *** (RS)*

– ***De Punisher 21: Bloedrivier, de finale!!*** *(Kubert/Dixon, Junior Press). In dit tweede en laatste deel van Bloedrivier komt de Punisher eindelijk eens een keer buiten de stadsgrenzen van New York. Het gevolg is een bloedstollend actie-avontuur met minder overdadig geweld dan anders. Joe Kubert bracht het prachtig en zeer leesbaar in beeld. *** (HW)*

– ***Samba Bugatti 2: Monkey-rock*** *(Dufaux/Griffo, Oranje). Het fictieve universum waar Samba Bugatti zich in verplaatst is na lezing van dit tweede deel een stuk eenvoudiger te begrijpen. Hetzelfde geldt voor het plot dat langzaam lijkt te vorderen in de richting van een dramatisch en spannend hoogtepunt. *** (HW)*

– ***Sophie 20: Het graf in de grot*** *(Jidéhem, Dupuis). Het onnozele wicht Sophie zit aanvankelijk gevangen in een onnozel plot waaruit zij ontsnapt om vervolgens in een nog onnozeler plot verzeild te raken. Onnozel. 0 (SR)*

– ***Suske en Wiske familiestripboek 10: 50 jaar jubileumboek*** *(Vandersteen/Geerts, Standaard). Een boek voor liefhebbers! Niet om de spelletjes en de Suske-en-Wiske-geschiedenis-kwisstrip, maar om de oorspronkelijke kranteversie van 'Op het eiland Amoras' en de kleurenversie van het kolderieke Lambikavontuur 'De gekalibreerde kwibus'. En natuurlijk om de felicitaties in stripvorm (50 jaar Sus en Wis!) van Hec Leemans, Marc Legendre, Jan Bosschaert, Merho, Marcel Rouffa en Ikke. ** (HW)*

– ***Tom Poes 2: De zwarte sluiper*** *(Toonder, Big Balloon). Dit stripverhaal verscheen eerder in albumvorm in 1982. Tekst en tekeningen vertellen vaak hetzelfde en de plaatjes zijn minder fraai dan in de tekststrips. De kracht van dit album schuilt dan ook enkel in het heerlijke verhaal. ** (HW)*

– ***Trent 4: De vallei van de angst*** *(Léo/Rodolphe, Dargaud). Rond de aanleg van een spoorbaan in het noorden van Canada gebeuren angstaanjagende dingen. Bestaat de 'beren-demon' echt? Sterk drama in een opvallende western-strip rond 'Mounty' Trent. *** (RS)*

– ***Victor Sackville 10: De zwarte ooievaar*** *(Carin/Rivière/Borile, Lombard). Alles draait om een formule voor gifgas in dit nieuwe spionage-avontuur van Victor Sackville. Bekoorlijke Eerste Wereldoorlog-strip. *** (RS)*

Meccano verfilmd?

Wordt *Meccano*, de succesvolle strip van **Hanco Kolk**, verfilmd? Dit gerucht heeft al, bevestigd en wel, in enkele kranten gestaan. Navraag bij *First Floor Features*, de filmmaatschappij van **Dick Maas**, leert dat er inderdaad plannen zijn om zo'n film te maken. 'Hanco Kolk heeft zelf contact met ons gezocht', zo vertelde een woordvoerder van het bedrijf. 'En wij zagen wel kansen liggen voor een verfilming. Alleen alles is nog zeer prematuur. Er wordt momenteel gepoogd van de twee verhalen, met de nadruk op *Gilette*, een script te maken, en als dat lukt zullen we nagaan of het produceren van een film daadwerkelijk haalbaar is. En dat zal nog van veel factoren afhangen. Denk bij voorbeeld maar aan iets "eenvoudigs" als de financiën.' Over ongeveer een half jaar wordt pas meer duidelijkheid verwacht.

RS

Gummbah breekt door

Gertjan van Leeuwen, alias **Gummbah**, beleeft op het moment zijn 'grote doorbraak in Nederland': sinds begin april verschijnen zijn cartoons in *de Volkskrant*. Eén of twee keer per week verluchtigt hij de gerestylede *Dag In Dag Uit*-rubriek van het landelijke dagblad met zijn absurde grappen.

'Ik ben in maart door de Volkskrant gebeld', vertelt Gummbah vol trots. **Wim de Jong**, redacteur van de genoemde rubriek, kende de Tilburgse stripmaker uit Humo. Gummbah: 'Ik heb vervolgens het nodige werk opgestuurd. Op 21 maart ben ik langsgeweest op de redactie en werd mij uitgelegd wat de bedoeling was. *Dag In Dag Uit* is groter geworden, het is nu een hele pagina. Maar ze moeten die rubriek toch met dezelfde redactie vullen. Daarom hebben ze tegenwoordig veel freelancers in dienst. Ook ik mag helpen die pagina te vullen.'

Uit het werk dat Gummbah had opgestuurd, werd door redacteur De Jong een selectie gemaakt. Vervolgens maakte ook de hoofdredactie een keuze. 'Ik zou alleen in de Volkskrant komen als de hoofdredactie dezelfde keuze maakte als De Jong. Dan zouden ze er vertrouwen in hebben. Die twee selecties bleken voor negentig procent met elkaar overeen te komen. Toen wilden ze wel met mij in zee', glundert Gummbah.

'Dit is toch eigenlijk wel mijn grote doorbraak in Nederland', weet de Tilburger. 'Het wilde hier tot nog toe niet zo vlotten. In België sta ik in feite in het beste blad dat er is voor een striptekenaar: Humo. In Nederland zou misschien Nieuwe Revu een nòg beter blad zijn om in te staan, maar de Volkskrant is ook niet mis.'

Hoelang Gummbah in de Volkskrant zal publiceren, staat niet vast. Er is geen sprake van een proefperiode. Wel weet de tekenaar dat de kwaliteitskrant zestig tot zeventig cartoons geselecteerd heeft. Daarmee kunnen ze dus nog een tijdje vooruit. 'Het valt me trouwens op dat de Volkskrant heel andere cartoons uitkiest dan de Humo. Maar de dingen die bij de een afvallen, raak ik soms bij de ander kwijt. Humo had laatst trouwens al mijn ingestuurde cartoons geaccepteerd. Toen stonden er dertien tekeningen van mij in één nummer. **Guy Mortier** van Humo noemde het zelfs een Gummbah-special!'

Gummbah komt er wel.

JM

Sick stopt

Sinds jaar en dag informeert het kwartaalblad *Sick* over grafische humor en satire. Dat gebeurt in opdracht van de Nederlandse Cartoonistenvereniging De Tulp en de Belgische Kartoenistenvereniging Kever. Een

groot gedeelte van dit vaktijdschrift wordt gevuld met recent verschenen cartoons. Zo komt het dat Sick ook voor de buitenstaander altijd een leuk blad is om in te kijken. Tenminste, tot dit voorjaar ...

Want na de verschijning van nummer 35 hield de redactie het voor gezien. Volgens hoofdredacteur **Peter Nieuwendijk** kwam dat niet alleen omdat de uitgever stopte met de financiering van het blad, maar ook omdat de redactie niet langer tevreden was met Sick. Zo waren een heleboel evenementen die erin aangekondigd werden al afgelopen voordat de lezers er in het cartoonistenblad kennis van konden nemen. Dit was te ondervangen geweest als Sick tien keer per jaar verscheen, maar dat zat er gewoon niet in. Bovendien was het met een oplage van 1.500 exemplaren en een redactie van vrijwilligers niet mogelijk om die kwaliteit te bereiken die de makers voor ogen hadden. Nieuwendijk: 'Tijdens de redactievergaderingen vonden we het blad altijd wel leuk, maar dan zaten er wel vele uren arbeid in van een handvol mensen die daar niet voor betaald werden. Zo komt het dat het beste nummer nog steeds niet gemaakt is.'

Dus is Sick gestopt. 'Dramatisch is dat niet', zegt Nieuwendijk, 'wel is het jammer dat het nog niet haalbaar is om in Nederland onafhankelijk van sponsors of uitgevers een kwaliteitsblad in de geest van Sick te maken.' De ex-hoofdredacteur is ervan overtuigd dat dat in de toekomst wel het geval zal zijn. Dan verwacht hij weer aan de slag te kunnen met medewerkers waaraan wel hoge kwaliteitseisen gesteld kunnen worden.

Al met al is er aan het cartoonistenfront dus toch nog iets om naar uit te zien.

HW

Reclamestripverzamelaars

Heeft u zich ooit afgevraagd hoeveel reclamestrips **Gerrit de Jager** en **Martin Lodewijk** hebben getekend? En bent u ooit op zoek geweest naar die reclamestrip van het kattevoermerk *Felix* of de tekeningen voor de brochure *Seks is natuurlijk maar nooit vanzelfsprekend*?

Enkele leden van *Brabant Strip*, een vereniging van stripverzamelaars, in ieder geval wel. Daarbij viel het hen op dat **Hans Matla** in zijn stripcatalogus betrekkelijk weinig aandacht besteedt aan het fenomeen reclamestrips. Daarom richtten zij de reclamestripclub op. Ooit willen zij een eigen catalogus uitgeven. Er is nu al een voorloper: de reclamestriplijst. Hierin staan niet alleen albums, maar ook bijlagen, brochures, folders en magazines.

De reclamestripclub heeft inmiddels een netwerk opgebouwd van verzamelaars in Nederland en België. De leden houden zelf bij wat er aan promotiemateriaal verschijnt. De nieuw-

tjes op hun interessegebied publiceren zij in een aparte rubriek in het *Brabant Strip Magazine*.
Maar ook al heeft de vereniging een eigen podium, persoonlijk contact met verschillende verzamelaars vindt zij het belangrijkste. Daarom willen de leden graag in contact komen met meer geïnteresseerden om reclamestrips te ruilen en te praten over hun hobby. Wellicht is er dus toch nog een manier om die strip van *Felix* te bemachtigen ...
Info: Alex Benoit, Molenheidebaan 17, 3191 Hever, België (+32) 015-610964 of Henk Zonsveld, Meilag 38, 1619 XX Andijk (+31) 02289-3370

HW

Listen en Luchtkastelen

De *Consumentenbond* is in het verweer gekomen tegen de toenemende hoeveelheid reclame die op kinderen is gericht. Daarbij gaat het vooral om zogeheten verborgen reclame.
Volgens de Consumentenbond weten kinderen heel goed wat reclame is, maar herkennen ze niet de verschillende vormen van verborgen reclame. De bond denkt bij voorbeeld aan het RTL-programma *Telekids* waarin allerlei nieuw speelgoed wordt besproken, de vele clubs rond diverse 'produkten' (*Punica Klub*, *Donald Duck Club*, *Club Nintendo* enzovoort) en advertorials (advertenties in redactionele verpakking) in jeugdbladen. Ook de character-merchandising rond stripfiguren wordt gezien als een vorm van versluierde reclame, evenals een reclamestrip (zoals die waarin McDonald's samen met andere bedrijven een 'happy meal' aanprijst, of een oproep in stripvorm in Donald Duck om verzamelbanden te bestellen). De Consumentenbond heeft voor het onderwijs het lespakket *Listen & Luchtkastelen* opgesteld dat kinderen en volwassenen voorlicht over de verschillende aspecten van verborgen reclame.
Emeritus pr-hoogleraar **Anne van der Meiden** maakte in dit kader in maart de volgende opmerkingen in het reclamevakblad *Adformatie*: 'Het is een mythe dat kinderen wel in de gaten hebben wat reclame is. Daarom ben ik voor een goede en eerlijke voorlichting op dat gebied. (...) Reclame is een onderdeel van de maatschappij, maar het is wel belangrijk dat kinderen weten hoe je haar herkent en hoe ze werkt. (...).' En met betrekking tot reclamestrips (en videobanden met verborgen reclame) merkte hij nog het volgende op: 'Dat gaat allemaal erg ver, met zo'n strip breek je in in het dagelijkse patroon van kinderen, die een strip automatisch lezen. (...) Het is een constante massage van kinderzielen.' Van der Meiden prees het initiatief van de Consumentenbond om een lespakket samen te stellen. De bond voert ook overleg met de reclamebranche om tot een *Kindercode* te komen, met speciale regels voor reclame voor kinderen. Tot nu toe zonder resultaat. Verder onderneemt de Consumentenbond actie om op Europees niveau iets te doen aan de invloed van de commercie op kinderen.
Meer info over het lespakket *Listen en Luchtkastelen*: Consumentenbond, (+31) 070-3847400.

RS

De Aardmancollectie

Vanaf 15 juni brengt Argus Films in de filmtheaters een collectie van de klei-animatiefilms van de beroemde Engelse Aardmanstudio.
De Aardmanstudio werd in 1972 opgericht door **David Sproxton** en **Peter Lord**. Het eerste klei-animatiefiguurtje was Morph en met *The Amazing Adventures of Morph* werd het eerste succes behaald op de BBC-televisie. Daarna volgden de *Conversation Pieces* waarmee de studio een volwassen publiek bereikte. In 1986 vroeg **Peter Gabriel** ze samen te werken met **Stephen Johnson** en de gebroeders **Quay** aan de videoclip van zijn song *Sledgehammer*, die vele prijzen in de wacht sleepte. Animator **Nick Park** won in 1990 met *Creature Comforts* een Oscar voor de beste animatiefilm en in 1994 eveneens met *The Wrong Trousers*. Naast videoclips en korte films maakt de Aardmanstudio ook commercials. Momenteel wordt gewerpt aan de eerste lange film.
De volgende 35 mm-films zullen in de theaters worden vertoond:

- *A Grand Day Out* (Nick Park, 1989, 23 minuten);
- *Adam* (Peter Lord, 1991, 6 minuten);
- *The Wrong Trousers* (Nick Park, 1993, 29 minuten);
- *Loves me ... loves me not* (Jeff Newitt, 1992, 8 minuten);
- *Creature Comforts* (Nick Park, 1990, 5 minuten);
- *Sledgehammer* (Stephen Johnson, Quay Brothers, Richard Goleszowski, Peter Lord, Nick Park, 1986, 5 minuten).

Deze zéér interessante collectie is te zien in Filmtheater Desmet (Amsterdam, Utrecht), Plaza Futura (Eindhoven) en Cinemariënburg (Nijmegen).

AvO

Griffioen Grafiek

De luxe uitvoering van **Henk Kuijpers**' album *Moordende concurrentie* is al enige tijd verkrijgbaar. Voor de echte liefhebbers van zijn werk heeft Griffioen Grafiek daar nu een zogeheten *Série d'ami*-set aan toegevoegd. Naast het album (waarin een speciaal colofon is opgenomen) bevat deze set een map met een genummerde en gesigneerde prent. In een bijgevoegde cassette kunnen album en map opgeborgen worden. Het pakket verschijnt in een oplage van 350 exemplaren en gaat weg voor de vriendenprijs van *f*100 (± Bfr.2000). Voor de komende twee jaar worden nog eens vijf series aangekondigd. Bovendien staat van Kuijpers de *Harley Collection* op stapel.
Griffioen Grafiek hoopt één dezer dagen het ook luxe-album *Dossier 010* van **Martin Lodewijk** te kunnen presenteren. Ook dit album zal vergezeld gaan van een série d'ami.

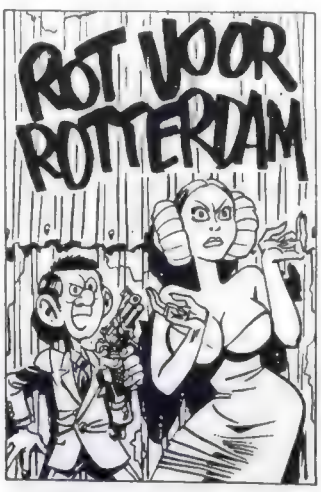

Info: Griffioen Grafiek, Koningsstraat 20, 1213 AX Hilversum, (+31) 035-243153.

TB

In the picture

Ongeveer gelijktijdig met het uitkomen van dit nummer van Stripschrift verschijnt het album *Stripmakers in the picture*, een fotoboek van **Alexandra Verburg**.

advertentie

101 DALMATIËRS HAPPY MEAL
MAM, IK WIL EEN HONDJE
JA, EN DAN KAN IK ER ZEKER VOOR GAAN ZORGEN!
MAM, IK WIL EEN HONDJE!
NIET ZEUREN MARTIES
MÄM. IK WIL EEN HONDJE.
IK WEET WAT BETERS
WE GAAN NAAR McDONALD'S
MAAR DAAR HEBBEN ZE HELEMAAL GEEN HONDJES!
EN JE HOEFT 'M NIET EENS UIT TE LATEN!
WAUW!! PONGO UIT 101 DALMATIËRS!
Voor maar 7,75 krijg je een grappige doe- en speeldoos met een Hamburger, kleine Frisdrank, kleine portie Franse Frietjes en één van de leuke hoofdrolspelers uit Disney's 101 Dalmatiërs. Nu in de bioscoop. Van 19 april t/m 23 mei a.s. Zolang de voorraad strekt.

Vanaf 1993 benaderde Verburg een groot aantal tekenaars in Nederland en België om hen te fotograferen. Nadat een tekenaar was gefotografeerd, ontving hij/zij een afdruk van de foto met het verzoek om iets met de foto te doen; bij voorbeeld iets erbij tekenen, een collage maken enzovoort. De resultaten zijn ondertussen te zien geweest tijdens de Stripdagen in Haarlem en Breda en zijn nu dus verzameld in één boek.
Het album *Stripmakers in the picture* (gebonden, luxe linnen band, stofomslag, 128 pagina's) kost *f*69,95 Bfr.1399.

AvO

Multiple Sores

De *Stichting MS Projekten* heeft een stripboek uitgebracht om jongeren beter te informeren over Multiple Sclerose (MS), een ziekte van het centrale zenuwstelsel. Het album draagt de titel *Multiple Sores*, en is getekend door **Michiel de Jong**, een laatstejaars student aan de Hogeschool voor de Kunsten in Rotterdam die reeds als amateur-striptekenaar zijn sporen

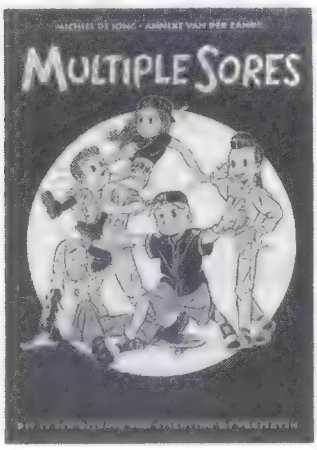

heeft verdiend. Het verhaal is geschreven door **Anneke van der Zande**; zij is voorzitter van de stichting.
Het verhaal van *Multiple Sores* gaat over het meisje Simone en haar zieke moeder die MS heeft. Het valt de moeder niet aan te zien dat ze ziek is; ze heeft alleen af en toe last van de zogeheten *dronkemansloop*. Dit is voor vrienden van Simone de aanleiding om te denken dat ze de 'sherryziekte' heeft. Ze willen niet geloven dat Simone's moeder ernstig ziek is. Daarentegen wordt de vader van Patrick, een vriend van Simone, wel geaccepteerd als iemand die het moeilijk heeft. Hij heeft ook MS, maar zit in een rolstoel. Simone's vrienden zijn overigens zeer verbaasd als blijkt dat de vader goed kan basketballen. Zo komen Simone en haar vriendenkring in talloze andere situaties terecht waarin de ziekte MS ter sprake wordt gebracht, en waarin vooroordelen en misverstanden uit de wereld worden geholpen. Aan het eind van het verhaal wordt nog eens duidelijk gemaakt wat voor ziekte MS nu eigenlijk is.
Zware kost is *Multiple Sores* niet. Anneke van der Zande heeft doelbewust geprobeerd er een luchtig en humoristisch verhaal van te maken om lezers niet af te schrikken. De tekeningen van Michiel de Jong, die wel wat weg hebben van de naïef-ogende plaatjes uit de Japanse manga's, passen goed bij deze opzet. Voor de in 1993 opgerichte Stichting MS Projekten is dit album de eerste keer dat er op grote schaal naar buiten wordt getreden. Overigens verkoopt het album verrassend goed: er zijn telefonisch al ruim 1500 exemplaren verkocht.
Multiple Sores is te bestellen bij Stichting MS Projekten, Maasbracht. Telefoon: (+31) 01899-28964.

RS

Pinneke Proost

Ruim 50 jaar nadat het werd gemaakt, verschijnt in oktober in een gelimiteerde oplage van 300 exemplaren *Het recept van Pinneke Proost* in boekvorm. Pinneke Proost is een sprookje op tekst van **Marten Toonder** en getekend door diverse studiomedewerkers, waaronder **Hans Kresse** en **Henk Kabos**.
Het verhaal – over het ontstaan van Kabouter-jenever – schreef Toonder in 1943 op verzoek van de Schiedamse distillateur Herman Jansen. Helaas ging de uitgave uiteindelijk niet door. Het boekje (full-colour, in linnen gebonden, opgeplakte voorplaat, ±50 pagina's) is alleen te bemachtigen door vóór 1 augustus *f*135 (±Bfr.2700) over te maken op girorekening 4167599 ten name van J. Wigmans te Alkmaar onder vermelding van 'Pinneke' en separaat schriftelijk melding te maken van deze overmaking aan J. Wigmans, Severijnpad 16, 1827 GS Alkmaar.

AvO

Dick Bruna

Tot en met 10 september presenteert *Museum Flehite* in Amersfoort een grote overzichtstentoonstelling van het werk van **Dick Bruna**. De expositie laat zien waarom Bruna's werk zoveel mensen aanspreekt, zowel jong

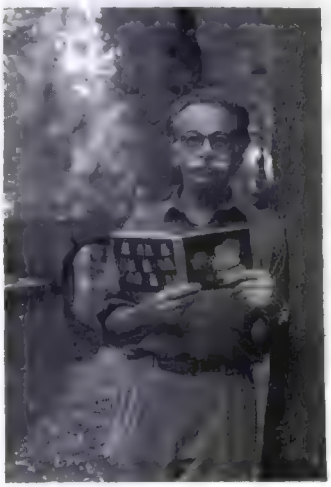

als oud. Op de tentoonstelling zijn veel verschillende technieken te zien die samen een beeld geven van de ontwikkeling van Bruna. Verder zijn er buitenlandse prentenboekjes, grote zeefdrukken en Nederlandse en buitenlandse Bruna-artikelen. De mondiale weerklank blijkt uit brieven, tekeningen en knutselwerken van kinderen uit allerlei landen. Ook is er aandacht voor plagiaat.
Dick Bruna begon zijn loopbaan eind jaren veertig in de uitgeverij van zijn vader. Hij concentreerde zich op het tekenwerk: de boekomslagen van de detectives uit de *Zwarte Beertjes*-serie en de affiches. Ook maakte Bruna toen al enkele kinderprentenboekjes. Geleidelijk ontwikkelde hij zijn karakteristieke stijl: de teksten werden steeds korter, de tekeningen eenvoudiger en de kleuren beperkt tot rood, blauw, geel (zoals bij *De Stijl*) en groen. Met de verschijning van het prentenboekje *Nijntje* in 1963 werd dit proces afgerond. Sindsdien hebben Bruna's figuren de wereld veroverd. Het werk van Bruna spreekt niet alleen kinderen aan, ook volwassenen zijn ervan gecharmeerd. Vandaar Bruna's vele opdrachten voor logo's en pictogrammen. Bruna werkt overigens vrijwel alleen voor humanitaire instellingen, zoals de Bloedbank en Terre des Hommes.
De expositie is bedoeld voor volwassenen èn kinderen, en is voor Nijntjefans zeker een must! Museum Flehite, Westsingel 50, Amersfoort. Openingstijden: dinsdag tot en met vrijdag van 10-17 uur, zaterdag en zondag van 14-17 uur, maandag gesloten.

RS

Blauwbloezen bezetten Brussel

Raoul Cauvin, de grootste lolbroek van uitgeverij Dupuis, heeft weer een aantal albums afgeleverd, waarvan de nieuwe *Blauwbloezen* het meest opvalt. Al was het maar vanwege de indrukwekkende voorstelling die ter gelegenheid van dit album op 3 mei werd gehouden op het Brusselse Agoraplein, met kanonnen, paarden, tenten en driloefeningen.
Deel 37 van deze succesreeks – *Duel in het Kanaal* – verplaatst Blutch en Chesterfield naar Nederland, waar ze het aardig aan de stok krijgen met een uitbater van een viskraam. Maar met wie krijgen de twee zwarte schapen binnen het Blauwbloezen-regiment het niet aan de stok? Nog wel het meest met elkaar. Omdat een onzinnige strategie van een derderangsofficier letterlijk de mist ingaat, moet iemand worden gestraft. De twee sukkels worden op een oorlogsbodem gestoken en belanden – al even letterlijk – in het Kanaal. Het scenario vertoont nogal wat gaten, maar schrijver Cauvin heeft meer katten te geselen.
Bijna tegelijkertijd zijn ook *G. Raf Zerk 13*, *Arme Lampil 7* en *Sjaak 6* verschenen. Allemaal humorstrips over respectievelijk een doodgraver, twee stripauteurs en een Brusselse cafébaas. Je vraagt je af hoe hij het allemaal blijft verzinnen. Cauvin: 'Verzinnen? De meeste grappen die ik schrijf, zijn gewoon echt gebeurd. Ik lees heel veel kranten en tijdschriften. En je zou er versteld van staan wat er allemaal gebeurt. Ik hoef vrijwel niets te verzinnen. Ik herschrijf gekke

FOTO WIM VAN GOETHEM

voorvallen uit het dagelijkse leven. Of ik dik ze een beetje aan. Maar ik lees dan ook alles. Bij voorbeeld ook de overlijdensberichten, al was het maar voor *G. Raf Zerk*.'

Maar u werkt toch niet alleen? U hebt toch de tijd niet om al die scenario's voor meer dan tien reeksen te maken?

Cauvin: 'Toch wel. Familieleden of vrienden knippen soms gekke dingen uit, of lezers en fans sturen mij knipsels op. Maar ik selecteer en schrijf alle grappen alleen uit.'

Dat zijn reeksen succes hebben, blijkt uit de massale volkstoeloop in het hart van Brussel. En hoe gemoedelijk deze stripauteur is, blijkt uit de urenlange signeersessie in de verzengende hitte. Gevolgd door een twee uur durende handtekenbeurt in een Brusselse boekhandel. Tekenaar **Willy Lambil** houdt zich liever ver van al die zaken. Hij is eerder een huiselijk type dat zich uitleeft in zijn tekenwerk.

AL

Ren & Stimpy

Semic Juniorpress geeft, naar aanleiding van de door de AVRO uitgezonden tekenfilmserie *De Ren & Stimpy Show*, voortaan een gelijknamige strip uit. Iedere drie maanden verschijnt een album van De Ren & Stimpy Show, als onderdeel van Marvel Comics.

Ren & Stimpy zijn ontsproten uit het onnavolgbare brein van Amerikaan **John Kricfalusi**. Ren Hoëk is een uitgemergelde, kwaad in de zin hebbende chihuahua; zijn maatje Stimson J. Kat, Stimpy, is een dommige, viezige kat die dol is op kattebakkorrels en zich bezighoudt met zijn verzameling oorsmeerpoppetjes. Samen staan ze garant voor bizarre, niet al te subtiele cartooncapriolen, de kijker af en toe ongemakkelijk op zijn stoel achterlatend. Dat dit visuele spektakel moeilijk over te brengen is naar een strip, blijkt uit het eerste album van *De Ren & Stimpy Show*. Desondanks mag het resultaat er wezen. De dwaze avonturen van het tweetal, met bijfiguren als de Tostiman en het politieduo Bul & Dozer, zijn overtuigend genoeg op papier gezet door tekenaar **Mike Kazaleh** en scenarist **Dan Slott**. De strips van Ren & Stimpy kunnen mij meer bekoren dan die van Beavis & Butt-head die, in een soortgelijk jasje, ook in de Marvel Comics-reeks verschijnen.

Prijs: *f*8,95 / Bfr.186.

RS

In memoriam

In het interview met Joe Barbera, dat in dit nummer van Stripschrift staat, valt zijn naam nog: **Isadore 'Friz' Freleng**. Onlangs is deze Amerikaanse filmanimator op 89-jarige leeftijd overleden. Freleng, schepper van *Tweetie*, *Speedy Gonzales* en *De Roze Panter*, werd geboren in Kansas City. Zijn carrière begon hij bij Walt Disney, later regeerde hij bijna dertig jaar lang de animatiestudio van Warner Bros. Freleng was auteur van driehonderd animatiefilms en schreef vijf Oscars op zijn naam.

Bron: de Volkskrant

Maisons-Laffitte

Tijdens het jaarlijkse stripfestival in het Franse plaatsje Maisons-Laffitte is de serie *De macht der onschuldigen* van scenarist **Luc Brunschwig** en tekenaar **Laurent Hirn** bekroond. De laureaten kregen van de gemeente de 'prix cori' voor hun opmerkelijke reeks. Een tweede prijs, de 'prix microfolies' ging naar oudgedienden **Jean-Claude Mézières** en **Pierre Christin** voor *De sferen van de macht*, deel 15 van de reeks *Ravian*.

TB

Bronzen Adhemar

Op 9 december zal **Dirk Stallaert** tijdens de Stripgidsdagen in Turnhout de Bronzen Adhemar ontvangen.

Brieven

Geachte redactie,

In zijn bespreking van het album Noortje 1 in Stripschrift 280 schrijft Ruud Booms: 'Het geheel wordt stevig stereotiep neergezet', en hij komt dan in één adem zelf met de stereotiepen: 'diepe zuchten en ach en wee's bij hordes bakvissen en kleine meisjes met opkomende puistjes' (kennelijk wordt het woord bakvissen nog gebruikt) en 'jongedamesvakblad'.

Het lijkt me redelijk dat hij dan jongens over de andere kant van dezelfde kam scheert en Kuifje en Superman 'jongeherenvakbladen' noemt die oei's en ai's tevoorschijn roepen bij puberale jongetjes met opkomende puistjes. Als Ruud Booms het jongedamesvakblad Tina leest, zal hij merken dat de 'toffe strips voor de doelgroep' hierin (ook) gaan over bankovervallen, vliegtuigkapers, science fiction, zeventiende-eeuwse koopvaardijschepen, piraten en riddertoernooien, 'die beslist een "ja zo gaat dat bij ons ook altijd-gevoel" oproepen'.

Is stripwerk van tekenaars als Dick Matena, Piet Wijn, Aloys Oosterwijk, Carry Brugman alleen in de haak zolang het niet in Tina staat? Jammer, maar het staat erin. Tina houdt al jaren een constante oplage van zo'n 120.000, terwijl de puisterige jongeheren nog niet goed genoeg hebben leren lezen om een jongensstripblad in Nederland aan een redelijke oplage te helpen (discrimineren is geen kunst).

De meidenstrip komt waarschijnlijk aan zijn (haar?) slechte naam omdat er zoveel rommel tussen zit. Maar dat geldt net zo goed voor jongensstrips over voetbal, cowboys, race-auto's of gevechten. Daar zitten ook goede en afschuwelijke verhalen tussen, al naar gelang ze door goede of slechte stripmakers worden getekend en geschreven.

Er is niet zoveel verschil tussen een meisjes- en jongensstrip als er gedacht wordt. Het grootste verschil zit in de manier van vertellen. Een jongen wil graag een grote overzichtsplaat van een gevecht zien met veel uniformen en harnassen, soorten geweren of zwaarden. Daarna veel vechthandelingen en ten slotte in close-up een kop die rolt en een held die wint. Een meisje wil weten waarom wie met wie vecht en wat de aanleiding daarvan is. Verder wil ze liever weten wat degene, die op het punt staat onthoofd te worden, denkt, dan dat ze de handeling zelf wil zien. De identificatie met de held-heldin is precies hetzelfde. Idem bij een voetbalwedstrijd of autorace (voordat men denkt dat ik jongens speciaal van vechtlust beschuldig).

Een meidenstrip wordt dus in het algemeen meer van binnenuit verteld, en bij een jongensstrip wordt er van buitenaf tegen de handeling aangekeken. De handelingen zelf maken dan niet veel uit. Meisjes zijn bij voorbeeld gek op zeeroverstrips (en er zijn ook diverse beroemde en beruchte vrouwelijke zeerovers geweest). Meisjes hebben net zoveel gevoel voor humor als jongens; kijk maar naar ons grootste succes-stripblad Donald Duck, dat door evenveel jongens als meisjes wordt gelezen (plus hun mannelijke en vrouwelijke verwekkers). En meisjes zijn ook gek op griezelen.

Het zou dus fijn zijn als er eindelijk eens wat genuanceerder over meidenstrips wordt gedacht. Het zijn gewoon strips, net zoals de jongensstrips ook al jaren gewoon als strip worden gezien. Zeker in een stripliefhebbers-vakblad als Stripschrift verwacht ik in de toekomst een modernere en meer genuanceerde kijk op het jongedamesvakblad.

Patty Klein, Doorwerth

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

stripboekverkopers aan de Hamburgerbrug
stripwinkel
BLUNDER
Oudegracht 203 • 3511 NH Utrecht
Tel. & Fax: 030 / 311 461

Deze oeuvre- of aanmoedigingsprijs wordt tweejaarlijks aan een Vlaamse uitgereikt. Voor 1995 viel de eer te beurt aan de tekenaar van *Nino* vanwege zijn 'virtuose tekentalent'. Het jury-rapport voegde daaraan toe: 'Stallaert heeft net zo goed de Klare Lijn van **Hergé** en **Bob de Moor** in de pen als de stijl van de Vlaamse School van **Marc Sleen** en **Willy Vandersteen**. Vanuit deze uitmuntende Belgische voorbeelden ontwikkelt hij trefzeker een sterke, persoonlijke grafische identiteit. Om te verhinderen dat Stallaert achter deze grote voorbeelden verborgen blijft, lauwert de jury hem nu met de elfde Bronzen Adhemar.'

TB

2 Jeremiah's voor de prijs van 1

Uitgeverij Dupuis doet veel moeite om lezers te winnen voor haar *Spotlight*-reeksen. Eén van haar meest recente acties: bij aankoop van de nieuwste *Jeremiah* (deel achttien: *Ave Caesar*) krijg je het allereerste deel van de serie –*De nacht van de roofvogels*– gratis en voor niets. Leuk toch?

Jazeker. **Hermanns** eerste Jeremiah wordt nota bene aangeboden als een 'speciale uitgave met beperkte oplage'. Nou ja, dat wil zeggen: de coverillustratie is verkleind afgedrukt op een effen-gelige achtergrond en achterop het boek staat vermeld: 'dit album is een geschenk en mag in geen geval worden verkocht'. Verder niets speciaals.

Je mag een gegeven paard natuurlijk niet in de bek kijken, maar het moge duidelijk zijn dat de meeste *Jeremiah*-fans dit eerste deel al hebben. Dupuis is zich daarvan bewust, zoals uit de tekst op het bijgevoegde label blijkt: 'Mocht U dit album al bezitten, laat dan iemand anders kennismaken met Jeremiah, de boeiende reeks van tekenaar Hermann.' Oftewel: het gaat hier om een slimme promotietruc van Dupuis om meer mensen met de serie in aanraking te brengen. Een pluim voor de PR-afdeling! Die was ook al op het idee gekomen om het vorige deel uit de serie, *Drie motorrijders ... of vier*, uit te breiden met een heus Jeremiah-bulletin. Dit zestien pagina's tellende dossiertje bleek echter niet meer te zijn dan een samenvatting cq. aanprijzing van de voorgaande zestien albums.

Wat nu te doen als je *De nacht van de roofvogels* inderdaad nog niet hebt en je je vriend of vriendin toch wilt laten kennismaken met deze prachtige reeks? Een goed advies: schaf deel twaalf aan, *Julius & Roméa*. Die ligt namelijk voor slechts één gulden bij De Slegte. En je krijgt er gratis en voor niets een Shakespeareaans *Romeo & Julia*-motief bij cadeau. Wat wil je nog meer?

(Overigens verschijnen de nieuwste delen van *Largo Winch* en *Jessica Blandy* met een 'gelijkaardig geschenk', aldus Dupuis.)

JM

Tsjakka!

Het grootste kinderblad van Nederland: zo presenteert supermarktketen Superunie de stripachtige bijlage *Tsjakka!* van haar sponsored magazine *Boodschappen*.

Voor wie dit blad nog niet kent: het is de tegenhanger van Albert Heijns succesvolle AllerHande, en wordt verspreid in de winkelbedrijven van Superunie, zoals De Boer, Groenwoudt Profimarkt, Komarkt, Grosmarkt, Vomar, Nettorama, Jan Linders, Coop, Sanders enzovoort. In totaal gaat het om zo'n 750 supermarkten, waar *Boodschappen* in een oplage van 1,4 miljoen (!) acht maal per jaar wordt uitgezet. Het eerste lustrum in 1994 was aanleiding voor een totale restyling. Gekozen is voor een gezinsblad-uitstraling waarbij ook 'interactie' met kinderen ('de klanten van de toekomst') tot stand moet komen. *Tsjakka!* is daarvoor het instrument geworden.

Tsjakka! is een *insert* dat in elke uitgave van *Boodschappen* wordt meegehecht. Het richt zich op kinderen in de leeftijdscategorie vijf tot twaalf, en is opgebouwd rond de stripfiguren Zap (een jongetje), zijn hondje Bumper, het meisje Bubbles en hun vriendjes. Behalve een paar strips staan de twintig pagina's vol met puzzels, moppen, jeugdboekennieuws, verhalen, prijsvragen, brieven enzovoort. De bladformule is gemaakt door *MCP Publishers* uit Doetinchem. MCP kreeg de opdracht voor de restyling van *Boodschappen* met daarbij het verzoek om ook na te denken over een Boodschappen Junior. 'Het uitgangspunt hierachter was dat wanneer een van de ouders het blad *Boodschappen* bekijkt ook de kinderen actief mee kunnen doen',

vertelt **Louis Houterman**, de projectleider bij MCP. 'De junior-uitgave moest een kijk-, spel-en doe-blad worden. In eerste instantie zijn wij van een *Taptoe*-achtige benadering uitgegaan, maar om het blad meer homogeniteit te geven hebben we toch een aantal vaste characters gecreëerd. De moeilijkheid bij het maken van zo'n blad is dat de groep 'vijf- tot twaalf-jarigen' niet op een eenduidige manier te benaderen valt. Bij *Tsjakka!* ligt daarom de nadruk op de oudere kinderen van 8 tot 12 jaar, die al wat vaker in de supermarkt komen.'

Inmiddels zijn vier nummers verschenen. Houterman vindt dat het blad een positieve ontwikkeling doormaakt. 'Bij de eerste nummers zijn er altijd een paar kinderziektes. Zoals bij het bijna 100% digitaal uitgevoerde tekenwerk. Op de zwart/witte lijntekeningen na gebeurt namelijk alles digitaal, en dat gaf in het begin de nodige aanloopproblemen. Het inkleuren gaat overigens met het programma *Illustrator* op een Apple Macintosh. Hiermee kunnen tekeningen ook gemanipuleerd worden en zijn ze makkelijk te vergroten en te verkleinen. Voor ons is dit handig omdat de characters tevens worden gebruikt voor advertenties of displays.' Houterman zegt verder bewust gekozen te hebben om het tekenwerk binnenshuis te houden en niet uit te besteden aan een professionele striptekenaar. '*Tsjakka!* is een commercieel blad en wij vroegen ons af of een striptekenaar in staat zou zijn de commerciële boodschap vorm te geven, die het blad moet uitdragen. Zo'n tekenaar gaat toch uit van zijn eigen gedachtengoed. We houden liever alles binnen een eigen MCP-team.'

Zap & Bumper doen echter meer dan alleen optreden in de onschuldige stripverhaaltjes van *Tsjakka!*. Zij treden ook op in allerlei reclame-uitingen, waarin ze produkten aanprijzen van sponsors als Coca-Cola, Mars en Nutricia. Een strategie waarbij de *Consumentenbond* zijn vraagtekens zet (zie actualiteit Listen en Luchtkastelen). Zien kinderen wel het onderscheid tussen een 'gewone' strip en een reclamestrip met bijbedoelingen, zo vraagt de bond zich af. Houterman denkt van wel en vindt dat kinderen niet in een glazen kastje moeten worden gestopt. 'Waar amusement wordt geboden, hoort ook reclame. Die twee kunnen niet zonder elkaar. Binnenkort laten wij voor *Boodschappen* een lezersonderzoek uitvoeren waarbij onder meer wordt bekeken wat kinderen van *Tsjakka!* vinden en hoe ze reageren op de reclameboodschappen. Uit een aantal vooronderzoeken bij de oudere leeftijdsgroep kwam naar voren dat kinderen snel in de gaten hebben wat reclame is. Sommigen vinden het leuk, anderen minder. Waar het ons om gaat is dat we een goed produkt aanbieden waarin verantwoord amusement wordt geboden, vermengd met reclame, zonder dat er sprake is van een agressieve benadering. Als je je daar als reclamebureau van bewust bent, is er niets mis met activiteiten zoals *Tsjakka!*'.

RS

Strips in eigen beheer

In het twaalfde nummer van *Iris* staat het laatste deel van een avontuur met de titel *Mehril* rond hoofdpersoon Lyla. Het is een sfeervol en realistisch getekend fantasyverhaal van ... **Maaike Hartjes**. Een groter contrast dan dat tussen deze strip en Maaike's dagboekjes (*Zone 5300*) is niet denkbaar. Het eerste stripverhaal is serieus, dra-

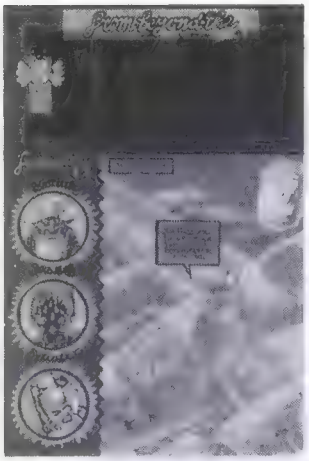

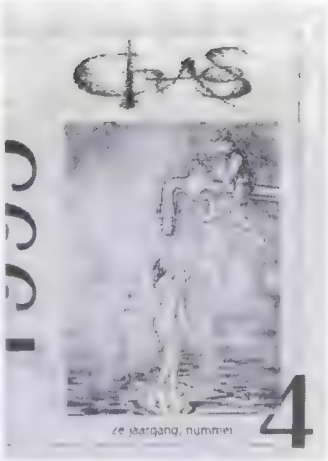

matisch en zorgvuldig getekend en samengesteld, het andere is kriebelig en nonchalant neergezet en komisch. Verder staat in Iris het eerste deel van een strip over de Kettles, een band die uit het niets te voorschijn komt en Beatle-achtige proporties krijgt. De maker is **Mark Retera**. De liefhebber van Reterahumor zal minstens zoveel plezier aan *The Kettles* beleven als aan *DirkJan*. De andere strips in Iris 12 zijn van **Bob Leegstraten**, **Wilf**, **Paul Stellingwerf**, **Reinder Dijkhuis**, **Remco Polman**, **Peter Nuyten**, **Mark Schilders**, **Maikel Gerritze**, **Marcel Grotens**, **Mark Middelhuis** en **Charles Guthrie**. Losse nummers: *f*2,95 (± Bfr.59).

Info: 2e Walstraat 77, 6511 LP Nijmegen, (+31) 080-221131.

Geïnspireerd door de Amerikaanse uitgaven van EC, startten de jonge tekenaars **Chris Berg**, **Milan Hulsing** en **Michiel de Jong** het kwartaalblad *From beyond the fridge*.

De koelkast blijkt voor de makers meer dan een handig gebruiksvoorwerp: in één strip is hij een mensenverslindend monster en in een andere een perfecte plek om je lijken in op te bergen. Verder besteedt het tekenaarstrio nog aandacht aan paranoïde personen, buitenaardse wezens en exploderende gezichten.

De alom aanwezige, fraai getekende, vreemde wezens en de expliciete gruwelijkheid maken het lezen van *From beyond the fridge* tot een beklemmende – maar bij vlagen ook lollige – bezigheid. Echt iets voor horrorliefhebbers met sterke magen en een bizar gevoel voor humor. Losse nummers: *f*5 (± Bfr.100).

Info: Studio Pinoccio Revival Centre, V.d. Hoonaardsingel 34, 3054 NA Rotterdam, (+31) 010-4613116.

Het vierde nummer van de tweede jaargang van *Chaos* heet een waterspecial te zijn, maar een aantal tekenaars had dat vermoedelijk niet zo in gaten. **Bas Wilschut** maakte twee gags die draaien om alcohol en het creatieve proces in het brein van de striptekenaar. *Mike* leverde het tweede deel van het bloedige verhaal *Pressure Point* en **Deejay** schreef en tekende de eerste episode van het vriendelijke en sprookjesachtige *Floor gaat naar Budapest*. En dan zijn er nog strips over de jungle, een jagende haas, een zwendelende prostituée, een romantische ontmoeting bij de zee, een reis door het menselijk brein en een dokter die een hand op zijn neus zet.

Kortom: veel onderhouding en afwisseling, maar weinig water. Losse nummers: *f*6,95 (± Bfr.139).

Info: Verhagen Metmanstraat 28, 2282 GN Rijswijk, (+31) 070-3907165.

HW

Marsu op video

Het verhaal gaat dat toen **Franquin** naar de Disney-studio's ging om zijn *Marsupilami* over te leveren voor een tekenfilmserie, hij hoofdzakelijk geïnteresseerd was in een ontmoeting met **Daan Jippes**. Op zich is dat niet zo gek: nu er twee video's met Marsupilami-tekenfilms uit zijn, kan iedereen zien dat de studioleiding de door Franquin gecreëerde wereld voor het grootste deel naast zich heeft neergelegd. In de tekenfilms is geen spoor te vinden van Robbedoes, Kwabbernoot, Mars de zwarte of Noë de clown.

Dat neemt niet weg dat de Disney-studio's er iets moois van hebben gemaakt. Flitsende beelden, kolderiek spektakel, fraaie kleuren en de meer dan brutale – maar desalniettemin sympathieke – schavuit Marsupilami maken de tekenfilms tot een ware zoethouder voor alle leeftijden.

Naast Marsupilami zelf schitteren twee hoofdpersonen in de filmpjes. In de eerste plaats is dat de logge gorilla Maurice. Hij eet de hele dag door bananen, laat boeren en heeft evenveel initiatief als een baksteen. Toch is Marsu stapelgek op hem en is de aap zijn beste vriend. De tweede belangrijke nieuweling is een spekbuikige antagonist die in allerlei hoedanigheden verschijnt. Hij is net zo makkelijk een jager op groot wild als een kwaadwillige medicijnman of een Frankensteinachtige geleerde. Maar hoe hij ook verschijnt, altijd maakt hij Marsupilami en Maurice het leven zuur. En dat levert leuke slapstick op.

Disney heeft twee videobanden uitgebracht van 47 minuten. De titels zijn *Houba! Houba!* en *De Superster*. Ze zijn vakkundig Nederlands nagesynchroniseerd, maar de verantwoordelijken hiervoor staan niet vermeld op de aftiteling of de videohoes. Hetzelfde geldt voor Franquin. Toch eigenaardig zoals Disney alle eer voor twee leuke nederlandstalige videobanden rond Marsupilami helemaal voor zich houdt ...

HW

ATTENTION FAN-BOYS AND GIRLS! IT'S TIME FOR YOU TO DISCOVER THE ASTOUNDING MEGA-VERSE KNOWN AS...
Strips - Comics - Games - Zeefdrukken
Yendor
Korte Hoogstraat 16, 3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10 Fax 010 - 411 38 54

Verse vis

De vele Canada-veteranen die begin mei ons land aandeden, inspireerden **Jos Collignon** tot het maken van deze cartoon voor *de Volkskrant* van 9 mei. Een fraaie satirische knipoog naar de visserij-spanningen tussen Canada en Spanje. Maar had daar niet 'vrij naar Asterix' bij moeten staan?

RS

Tekenfilm-characters Warner Bros herrezen

Warner Brothers maakte in 1930 een cartoonserie met in de hoofdrol de twee Warner-broertjes Wakko en Yakko en hun zusje Dot. De serie werd echter stopgezet omdat de grof gebekte hoofdrolspelertjes de studio van Warner Bros op z'n kop zetten en medewerkers het werken onmogelijk maakten. Wakko, Yakko en Dot werden opgeborgen in de watertoren van de studio, waaruit ze pas in 1993 ontsnapten. Vanaf dat moment beleven – onder de naam *Animaniacs* – Wakko, Yakko, Dot en andere tekenfilmfiguren opnieuw allerlei doldwaze avonturen.

Dit is het verhaal dat **Steven Spielberg** ons wil doen laten geloven. Hij is de initiator van de serie *Animaniacs* die door de Warner Corporation wordt uitgebracht. Spielberg wilde voor televisie een tekenfilmserie creëren in de stijl van de klassieke cartoons van zo'n vijftig jaar terug, zoals *Bugs Bunny*, *Daffy Duck* en *Porky Pig*. Niets houterige Aziatische tekenstijl, maar vloeiende animatiefilmpjes met een hoog tempo en veel absurde grappen. Het resultaat is zeker de moeite waard, al missen de filmpjes toch dat extra vonkje artisticiteit dat sommige klassieke animatie-afleveringen zo bijzonder maakt. Daarbij zijn de *Tex Avery*-invloeden af en toe te dominerend aanwezig. Behalve de animaties rond de Warner-familie bestaat de Animaniacs-serie uit tekenfilms van onder meer *Slappy Squirrel* (een Tex Avery-remake) en *Pinky en The Brain*, een fraai duo dat uit is op de wereldmacht. *Animaniacs* is in de Verenigde Staten een groot succes. Bij ons is de serie te zien bij Telekids op RTL 4. Onlangs heeft de Warner Corporation drie videobanden uitgegeven waarop de leukste Animaniacs-afleveringen te zien zijn. Prijs per stuk: *f*19,90 / Bfr.400.

RS

Bars Treffers

In 1989 trouwden Gert en Hildy Treffers. Prima. Dit jaar kregen ze een wolk van een dochter: Brechtje. Ook leuk en we feliciteren de trotse ouders van harte. Maar wat het voor striplieffhebbers zo interessant maakt zijn de kaartjes die zij ter gelegenheid van beide gebeurtenissen lieten maken door **Henk Kuijpers**.

Kuijpers creëerde voor hen een spinoff van zijn *Franka*-reeks en liet het hondje Bars opdraven. Op de achterzijde van dit nummer kunt u hiervan het resultaat aanschouwen. Wij wensen Hildy en Gert nog veel kaartveroorzakende gebeurtenissen toe.

AvO

Stripwinkel Sjors (Schellerspleun 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

PRIJSVRAAG

Kortgeleden werden 3 *Animaniacs*-video's uitgebracht (zie actualiteiten). Stripschrift geeft – in samenwerking met Warner Home Video – 5 Animaniacs-pakketten van 3 banden weg aan inzenders van het goede antwoord op de vraag:

Welke Nederlandse tekenaars zijn onlangs naar Amerika vertrokken voor een job bij Warner Brothers?

Bij meerdere goede inzendingen zal worden geloot.
Stuur het antwoord vóór 15 juli aan:
Animaniacs-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

De 5 winnaars maken we bekend in nummer 284 en discussiëren over die uitslag doen we liever niet.

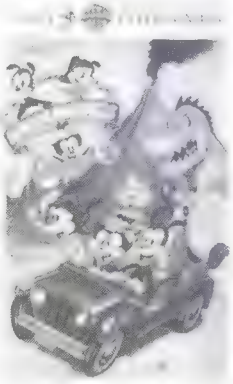

Uitslag Nemo-prijsvraag Stripschrift 280:
De Nemo-albums van Bruno Marchand gaan naar **R.J. Hazenbroek** ('s-Gravenhage), **Marieke Hellevoort** (Utrecht), **Ülla Rietveld** (Utrecht), **H. Rozema** (Sneek) en **T. Schuller** (Goudriaan). Gefeliciteerd allemaal!

THE COMICS & MANGA STORE

Wanneer u zich NU opgeeft voor onze US-comics Abonnement-service (wij importeren bijna alles! wekelijkse aanvoer per vliegtuig!) kunt u gebruik maken van onderstaande aanbiedingen!*

Henk Lie
The Comics & Manga Store
Geldersekade 94
1012 BM Amsterdam
tel: 020-6245229
(uitsluitend na 19 uur!)
fax: 020-6224072

		Guide-prijs	Uw prijs
Wolverine 1 (1983 Ltd. Series, Frank Miller)	NM/M	Hfl.60,-	vijf gulden
Wolverine 2 (1983 Ltd. Series, Frank Miller)	NM/M	Hfl.50,-	één gulden
Wolverine 3 (1983 Ltd. Series, Frank Miller)	NM/M	Hfl.50,-	één gulden
Wolverine 4 (1983 Ltd. Series, Frank Miller)	NM/M	Hfl.55,-	vijf gulden
Daredevil 159 (1979, 2nd, Frank Miller)	VF/NM	Hfl.50,-	één gulden
Daredevil 160, 161 (3rd, 4th, Frank Miller)	VF/NM	Hfl.40,-	één gulden
Kitty & Wolverine 1-4, 6 (1984)	NM/M	Hfl.50,-	één gulden per set
Sandman 19 (error edition/zeldzaam)	NM/M	Hfl.80,-	tien gulden
Shadow 1, 2, 3, 4, 6 (1972, Mike Kaluta)	VF/NM	Hfl.50,-/40,-	één gulden per stuk
Swamp Thing 6, 7 (1972, Bernie Wrightson)	VF/NM	Hfl.40,-/30,-	één gulden per stuk
X-Men/Teen Titans 1 (Marvel & DC Presents)	NM/M	Hfl.34,-	één gulden

Verder krijgt u	Diamond Preview	gratis
	Advance Comics	gratis
	Marvel Catalogue	gratis
	DC Direct Currents	gratis
	Dark Horse Insider	gratis
	Comics Shop News	gratis
	Viz in News	gratis
	Kitchen Sink Pipeline	gratis
	Wizard (optional)	Hfl.3,95

Plus 10% korting op onze back issues-voorraad van plusminus 20.000 comics (Silver Age Marvels, 70's, 80's, Indies, DC, Image, Valiant, Manga etc. etc.)

Bel, schrijf of fax voor nadere info.
Wees er snel bij, want er is voor deze actie slechts een beperkt aantal comics (voor de eerste 200 abonnees) vrijgemaakt!

* Slechts één aanbieding per klant bij minimaal tien maandelijkse series of het equivalent daarvan in maandelijkse bestellingen.

Het hek en de dam

Zoals vorige keer in deze rubriek is vermeld, heeft Marvel Comics onlangs het distributiebedrijf Heroes World opgekocht. Echter, vlak na het ter perse gaan van het bewuste artikel werd bekend gemaakt dat Marvel, zoals reeds werd verwacht, inderdaad vanaf juli al haar comics uitsluitend via Heroes World laat distribueren. Tegelijkertijd werd aangekondigd dat de criteria voor kortingen aangescherpt zullen worden, hetgeen zeker voor veel kleine Amerikaanse winkels een molensteen om de nek zal betekenen.

Na deze zet van Marvel gonsde het natuurlijk van de geruchten wat de overige twee grote distributeurs – Capital en Diamond – voor stappen zouden ondernemen. Zo kwam voor de theoretici onder ons, die de gezegden over de schapen en het hek van de dam kennen, het dan ook niet geheel onverwacht dat onlangs bekends werd gemaakt dat DC, na Marvel de grootste uitgeverij van comics, een exclusief contract heeft getekend met Diamond. Capital, de derde speler in dit vreemde machtspelletje binnen de wereld der comics, heeft kort daarna te kennen gegeven dat het een proces tegen DC zal aanspannen wegens contractbreuk zonder geldige redenen. Bovendien heeft de president van Capital, *Milton Griepp*, aangekondigd dat exclusieve contracten getekend zullen worden met een paar onafhankelijke uitgeverijen.

Hoe deze veldslag ook moge aflopen, het is duidelijk dat de zomer van 1995 een lange en een hete wordt. Daar komt nog eens bij dat het voor de comicwinkels, ook in Nederland, van nu af aan hannessen wordt met drie of zelfs meer verschillende bestelgidsen. Handig is anders.

Comics en films

Na het succes van op comics gebaseerde bioscoopfilms vorig jaar, lijkt de rage zich deze zomer voort te zetten, en wel op volle oorlogssterkte. Zo wordt één dezer dagen begonnen met het filmen van alweer een film uit de Dark Horse-stal. Na vorig jaar met veel succes filmadaptaties te hebben gemaakt van onder andere The Mask en Timecop, probeert Dark Horse het dit jaar met Barb Wire, een comic die uitgegeven wordt via de kort geleden opgerichte lijn Dark Horse Heroes. In deze film gaat *Pamela Anderson*, beter bekend als de rondborstige dame uit de televisieserie Baywatch, naar alle waarschijnlijkheid de hoofdrol spelen, en om maar meteen op haar populariteit in te spelen, brengt de uitgeverij POP Comics binnenkort een comic over haar op de markt, getiteld Pamela Anderson Uncovered.

Dark Horse maakt niet alleen films gebaseerd op hun comics, maar ook comics gebaseerd op films. Zo is een comicversie in de maak van de film Species, die handelt over een genetisch experiment op buitenaardse DNA-structuren, dat hopeloos uit de hand loopt. De vierdelige comicserie gebruikt de film als leidraad, maar in plaats van een simpele kopie van het filmscript te geven, wordt getracht iets dieper in te gaan op bepaalde onderdelen. De comic wordt geschreven door *Dennis Feldman*, tevens de persoon die de screenplay van de film voor zijn rekening nam, en kost $2.50 per deel.

Tevens verschijnt in de komende zomermaanden het langverwachte derde deel in de Batman-filmreeks, onder de titel Batman Forever. Geen *Michael Keaton* als de gekostumeerde misdaadbestrijder, maar zijn plaats wordt ingenomen door *Val Kilmer*. Bovendien wordt hij bijgestaan door een ijzersterke cast, met onder anderen *Tommy Lee Jones* als Two-Face en *Jim Carrey* (de man met, zo lijkt het, een gezicht van elastiek) als The Riddler. In deze derde Batman-film komt overigens voor de eerste keer Batmans jonge hulpje Robin voor. Natuurlijk speelt DC Comics handig op de populariteit van Batman in, en brengt een comicversie van de film uit die ongeveer gelijktijdig met de Amerikaanse première op de markt komt. Deze comic, gemaakt door het team van *Dennis O'Neil* en *Michael Dutkiewicz*, verschijnt in twee versies, een goedkope van $3.95 en een duurdere van $5.95.

Batman Forever

Ook van DC is de comicversie van de binnenkort te verschijnen Judge Dredd-film. De ster van onder meer de vijf Rocky-films, *Sylvester Stallone*, speelt in de film de rol van Judge Dredd, een handhaver van de wetten in de stad Mega-City One, en het verhaal bouwt voort op de gegevens van de oorspronkelijke comicserie van meer dan een decennium geleden.

Marvel op haar beurt, brengt binnenkort een officiële comicbewerking op de markt van wat waarschijnlijk de nieuwste Disney-tekenfilmzomerhit moet gaan worden. Het gaat hier om een liefdesverhaal dat zich afspeelt tegen de achtergrond van de strijd tussen ontdekkingsreizigers en de oorspronkelijke bewoners van Amerika, en draagt de titel Pocahontas. Op zich is dit al een unicum voor wat betreft de Walt Disney Studio's, want nog nooit eerder is een Disney-tekenfilm gebaseerd geweest op historische gebeurtenissen. Met de wonderschone stijl die reeds gebruikt werd in films als Aladdin en The Lion

Jim Carrey speelt The Riddler.

Species, comic van de film.

door
OLAV BEEMER

Wonder Woman door John Byrne.

King, lijkt deze nieuwe film verzekerd van succes, alsook de comicversie.

Verhuisberichten

De comicmarkt is de laatste tijd nogal onrustig, zoveel is wel duidelijk na grootscheepse reorganisatie projecten bij verschillende uitgeverijen. Nieuwe beroemde tekenaars en schrijvers worden her en der opgeroepen om maar zoveel mogelijk lezers te winnen, en het is daarom ook niet verwonderlijk dat de afgelopen weken weer een handvol van dit soort verhuisberichten de deur uit werden gestuurd. Van het Marvel-front is te melden dat in navolging van het vertrek van *Fabian Nicieza*, niemand minder dan *Mark Waid* (bekend van The Flash) de plek als schrijver van de serie X-Force zal overnemen. Dit wordt Marks tweede titel voor Marvel, nadat hij reeds eerder beslist had dat hij *Mark Gruenwald* zou gaan opvolgen voor wat betreft Captain America.

Bij Image is er ook sprake van een wisseling van de wacht, en wel bij de serie WildC.A.T.s, waar na het vertrek van schrijver *James Robinson* een vacature bestaat. Zwaargewicht *Alan Moore* (beroemd om zijn meesterwerk Watchmen) neemt de fakkel van Robinson over, en stuurt het WildC.A.T.s-team meteen in zijn eerste verhaal reeds de ruimte in.

Tot slot is toch wel het opvallendste verhuisbericht dat van *John Byrne*, de man die in de jaren tachtig praktisch elke bestaande serie van Marvel en DC wel een keer heeft getekend en/of geschreven, en de laatste jaren vooral bekend is van zijn Next Men-epos voor Dark Horse. Vanaf nummer 101 neemt John Byrne de DC-comic Wonder Woman over als schrijver en tekenaar, waarmee DC hoopt het recente succes van *William Messner-Loebs* en *Mike Deodator Jr* te overtreffen. Nadat de serie een tijd lang dreigde te worden stopgezet vanwege slechte verkoopcijfers, blijkt er nu weer ruimschoots interesse in de gespierde Amazone, hetgeen bijna zeker betekent dat Byrne door de lezers met open armen wordt ontvangen.

Pocahontas

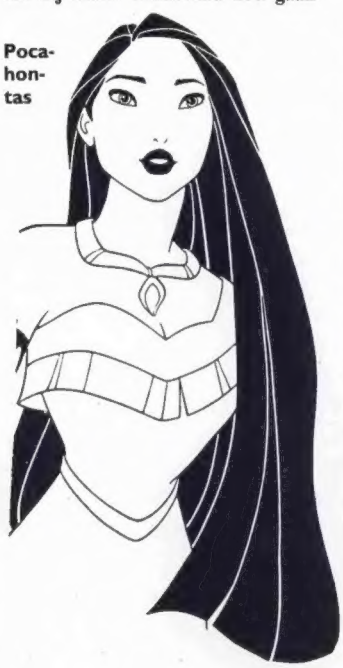

Kruisbestuivingen

Crossovers blijven lezerstrekkers, maar ze zijn zeker ook voor de bewuste uitgeverij een uiterst lucratieve aangelegenheid. Dark Horse bij voorbeeld, teert al jaren op hun aangekochte rechten over zowel Aliens als Predator als het aankomt op echte kassuccessen. Vorige keer werd nog melding gemaakt van het prestigieuze samenwerkingsproject van DC en Dark Horse – Superman vs Aliens – en amper een maand later werd bekend gemaakt dat het volgende tweegevecht reeds op stapel staat. Het gaat om Tarzan vs Predator, waarvoor bekende namen als *Walt Simonson* en *Lee Weeks* garant staan. In dit verhaal moordt een Predator er weer lustig op los, en als blijkt dat ook een vriend van Tarzan ten prooi valt aan dit weerzinwekkende monster, besluit hij om de confrontatie aan te gaan. Vast en zeker leuk om te lezen, maar origineel is anders. Het lijkt wel of Dark Horse van gekkigheid niet meer weet wie ze nu weer tegen ofwel de Predators of een Alien moeten laten opdraven.

Bij de nieuwe superheldenlijn van Dark Horse, genaamd Dark Horse Heroes, staat ook een crossover op stapel met daarin ... juist, de Predators. Het verhaal heet Hunting The Heroes en het handelt over vier Predators die het hebben gemunt op de superhelden X, Law, Motorhead en Ghost. Een crossover, derhalve, die door alle vier de Dark Horse Heroes-titels loopt, en dat terwijl ons een paar maanden geleden toch echt plechtig is beloofd dat deze superheldenlijn verschoond zou blijven van dergelijke praktijken. Tot zover ons aller vertrouwen in opmerkingen van soortgelijke strekking.

The Avengers in UltraForce.

Marvel en Malibu, de wonderbaarlijke fusie, blijven er ook alles aan doen om met crossovers lezers te trekken. Voor komende zomer hebben beide uitgeverijen besloten tot een verhaal dat door zowel het Marvel Universum als het Malibu Universum loopt, genaamd Black September, maar niet voordat eerst de limited serie UltraForce/Avengers op de planken is gebracht. Ondertussen wordt ook nog een handjevol speelgoedpoppetjes van UltraForce uitgebracht, en er wordt hard gewerkt aan een tekenfilmserie. Ze zijn er maar druk mee. Je zou bijna vergeten dat het om comics gaat.

Dark Horse Heroes

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 96
2300 Turnhout (B)
Tel. 014-428829

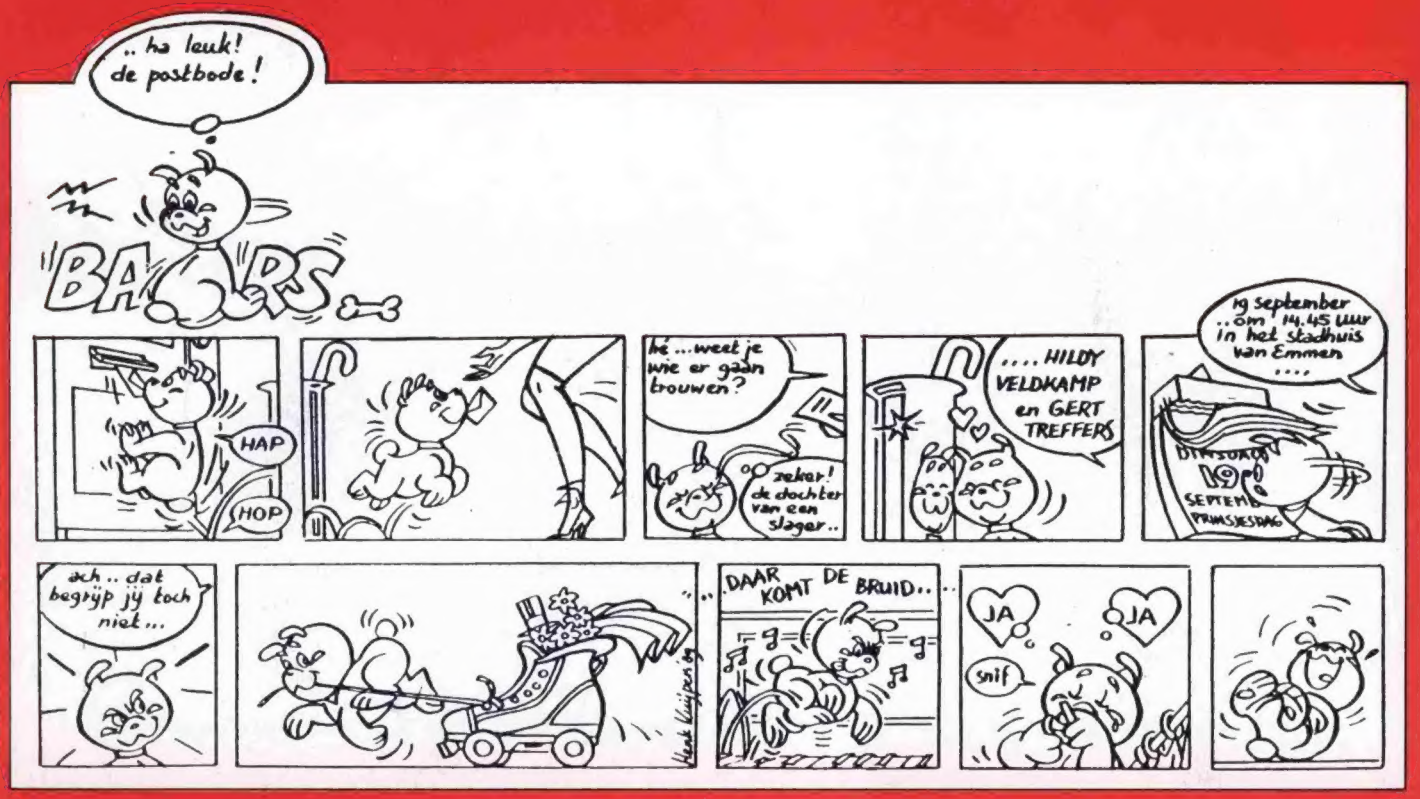
.. ha leuk! de postbode!
BARS
HAP
HOP
hé ...weet je wie er gaan trouwen?
zeker! de dochter van een slager..
.... HILDY VELDKAMP en GERT TREFFERS
19 september ..om 14.45 uur in het stadhuis van Emmen ....
SEPTEMB
PRINSJESDAG
ach.. dat begrijp jij toch niet...
DAAR KOMT DE BRUID..
JA
JA
snif

BARS
TOK
KNIP
KNAP
TIP
TAP
YES!
FLOEP
FLAP
O! WAT LEUK! Brechtje VAN HILDY EN GERT IS GEBOREN!
ach..dat begrijp jij toch niet!
KNIP!
Henk Kuijpers